

- SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU -

Bahar Dönemi

İçindekiler:

- Yaşlılık Sigortası
- Yurtdışı Hizmet Borçlanması
- Fiili Hizmet Süresi Zammı
- Yaşlılık Aylığının Hesaplanması
- Yaşlılık Toptan Ödemesi
- Ölüm Sigortası
- İşsizlik Sigortası
- Genel Sağlık Sigortası
- Bireysel Emeklilik

Dikkat! Bu notta bulunan konular **Sosyal Güvenlik Hukuku; Ali GÜZEL - Ali Rıza OKUR - Nurşen CANIKLIOĞLU**; 2016/10; 16.Baskı kitabından kontrol edilerek ve gerekli eklemeler yapılarak yazılmıştır.

→ YURDIŞI HİZMET BORÇLANMASI

- Kanunun amacı nedir?

Kişi yurtdışında çalışmış ise ve oradaki çalışması kendisine bir sosyal güvenlik koruması getirmiyor ise yani aylık ya da gelir bağlanacak derecede bir çalışması yok ise; ve yurtiçinde de çalışması yoksa veya yurtiçindeki çalışması da kendisine aylık ya da gelir bağlanacak şekilde yeterli değil ise kişileri sisteme dahil edebilmek amaçlanmıştır. Bu kanun esas olarak Türkiye ile arasında sözleşme bulunmayan ülkelerde de geçerli. Çünkü Türkiye ile arasında ikili anlaşma bulunan ülkelerde daha farklı kurallar mevcut olabiliyor.

--- Kısmi borçlanma mümkündür.

--- Kanun artık borçlanmaya ilişkin Türkiye'ye kesin dönüşü aramıyor ancak aylık Türkiye'ye kesin dönüş yaptıktan sonra bağlanabiliyor.

Kimler hangi koşullarda borçlanabiliyor?

- Türk vatandaşları
- İzinle Türk vatandaşlığından çıkanlar
- Zorunlu göçe tabi tutulduktan sonra Türk vatandaşlığı alanlar

18 yaşından önceki süreler borçlanılamıyor, sonraki süreler borçlanılabiliyor. Borçlandıkları süreler, Türk vatandaşı olarak yurtdışında çalıştıkları süreler. Bu çalışma süreleri arasında şunlar da sayılabilir;

- işsizlik ödeneği alınan süreler -çalışmaların arasında ya da sonunda 1 yılı geçmeyecek süreler- **ve**
- ev hanımlarının yurtdışında geçirdikleri sürelerin tamamı veya istenildiği kadarı borçlanılabilecektir. (medeni durumuna bakılmaksızın)

Tabi borçlanmak için yurtiçinde veya yurtdışında kendisine herhangi bir aylık ya da gelir bağlanılmamış olması gerekiyor ve Sosyal Güvenlik Kurumuna o süre içerisinde herhangi bir prim ödemesi yapılmamış olması gerekiyor.

Başvuru sırasında Türk vatandaşı olmak önemli ama bir şeye daha dikkat ediyor kanun; Türk vatandaşı değil iseniz orada çalışılan süreleri saydıramıyorsunuz yani sonradan Türk vatandaşı olmuş iseniz o süreden önceki süreleri saydıramıyorsunuz.

→ Tek istisnası zorunlu göçe tabi tutularak Türk vatandaşı olanlar. Bunların borçlandığı sürelerin, Türk vatandaşı olarak geçirilip geçirilmediği önemli değil.

Bazı özel durumlarda çifte vatandaşlık söz konusu olabilir, ikili anlaşmalara binaen. Yabancı vatandaşlığı ile Türk vatandaşlığını bir arada barındırıyorsanız yurtdışı hizmet borçlanması yapmanız mümkün.

Bu hak kime tanınabiliyor? Türk vatandaşı olarak yurtdışında çalışmış ya da ev hanımı olarak geçirmiş Türk vatandaşlarının 3. dereceye kadar olan altsoylarına tanınabiliyor. Tabii milli güvenlik ve kamu düzenine aykırı olmadığı sürece.

Hangi süreler borçlanılacak?

- Birincisi yurtdışında geçen ve belgelendirilen sürelerin borçlanması esastır. (Çalıştığını, işsizlik ödeneği aldığını, ev hanımı olarak yurtdışında kaldığını, oradaki ikametgahını belgeleyecek.)
- Borçlanma hakkında yararlanan önemli bir grup daha vardı, kimler olabilir? Türkiye ile arasında sosyal güvenlik sözleşmesi bulunmayan bir ülkeye Türk işveren tarafından çalışmak üzere götürülen işçiler. İşveren bunların genel sağlık sigortasını ve kısa dönemlik sigorta kollarının primlerini ödemek zorundaydı ama uzun dönemlik sigorta primlerini ödemek zorunda değildi. Bu kişiler uzun dönemlik sigorta primlerini ya isteğe bağlı sigortalı olarak ödüyorlardı ya da ödemiyorlardı. Bir şansları da bu yurtdışı hizmet borçlanmasıdır. İşveren ödemiş olmak kaydıyla veyahut da bazen ödemişse bile ikili anlaşmalarla Türkiye'ye transferi sağlanamayan primler için yurtdışı hizmet borçlanması seçeneğini kullanabiliyorlar.

Yurtdışı hizmet borçlanması için nereye başvurulması gerekiyor? Yurtdışında çalışırken veya kesin dönüş yaptıktan sonra olabilir. Burada eğer kişi veyahut yurtdışında çalışırken ölmüşse geride kalanları Türkiye'de herhangi bir kuruma tabii olarak çalışmışsa o kuruma başvuruyor. Herhangi bir kuruma tabii olarak çalışması yok ise Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvuruluyor. Yeni düzenlemeye geçildiği ve tek çatı olduğu için artık mecbur Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvuracaklar. Sadece geçici 20. Maddesi uyarınca sandıklara bağlı olarak çalışanlar olabilir. Bunlar da borçlanma taleplerini ilgili sandığı yöneltcekler.

Borçlanma için başvuru şarttır. Başvuruya neler eklenecek? Oradaki çalıştıklarını tespit eden belgeler, orada yaşadıklarını veya ev hanımı olduklarını, orada işsizlik ödeneği aldıklarını tespit eden ödeneklerdir. Fakat işsizlik ödeneği alınan sürelerin tamamı değil, çalışmalarının başında ya da sonunda 1 yıla kadar işsiz kalmış süreler borçlanılabiliyor.

Başvuru tarihindeki prime esas asgari ücretin tabanı ile tavanı arasında bir meblağ belirleyecekler. Tabii ki tabanı, asgari ücretin altında olamaz. Belirdikleri bu meblağın %32'sini de prim olarak ödeyecekler. %32 şu açıdan tartışılıyor; bu kişilerden sadece ölüm, malullük, yaşlılık sigortası almıyorlar geriye doğru faydalanamayacakları halde genel sağlık sigortası ücretini de alıyorlar. Bu hukukun temel ilkelerine, nimet-külfet dengesine uymamaktadır.

Kurum; bildirildikten sonra bir borç miktarı belirleyecek, borç miktarı tahakkuk olunacak. Bu borç 3 ay içerisinde ödenecek. 3 ay içerisinde ödenmez ise borçlanma boşa gitmektedir. Veyahut da bir kısmı ödenmişse, borçlanılan sürenin bir kısmı boşa gitmiş oluyor. Şunu da unutmayalım yeniden borçlanılma talebinde bulunulabiliyor tabii ki (3 ay içerisinde ödemeyenler için).

Borçlanmış ve bir miktar ödemiş fakat borçlanmadan vazgeçmişse kurumdan taleple ödediği primleri geri alabiliyor, kurum faizsiz olarak geri ödüyor. Cayma da yine borçlanma hakkını öldürmüyor daha sonra yeniden talepte bulunulabiliyor.

Borçlanmanın Hukuki Sonuçları Nelerdir?

- Borçlanılan ve primi ödenen süreler PRİM ÖDEME GÜN SAYISINDAN SAYILIYOR.

- Eğer borçlanma tarihi, Türkiye’de çalışma tarihinden daha önceki bir süre ise borçlanma süresi kadar GERİYE GİDİYOR SİGORTALILIK SÜRESİ. Tabii Türkiye’de ilk çalışmaya başladığı tarih, sigortalı olduğu tarih veya yurtdışında ilk sigortalı olduğu tarih sigortalılık tarihi olarak kabul edilmiyor, bazen ikili anlaşmalarda böyle hükümler de olabiliyor. İkili anlaşma varsa uluslararası anlaşma hükümleri geçerli hale geliyor.

Yurtdışı hizmet borçlanmasında 1 yıl 360 gün, 1 ay 30 gün üzerinden hesaplanıyor.

Bu kişinin Türkiye’de daha önce sigortalılığı var ise statüsü buna göre belirleniyor.

Borçlanmadan önce Türkiye’de bir çalışması yok ise, borçlanılan süreler 4/1-b kapsamında geçirilmiş sayılıyor.

Kişinin aylık başvuruda bulunulabilmesi için kesin dönüş yapmış olması gerekiyor. Acaba kesin dönüş yapmak ne demek tartışması burada karşımıza çıkıyor. Seyahat etme özgürlüğü bulunmaktadır, kişiye geldin bir daha oraya dönme diyemeyiz. Kişinin kesin dönüş yapıp yapmadığı, İKAMETGAH ESASINA GÖRE BELİRLENİYOR. Kurum bunu re’sen araştırma konusu yapabiliyor. Re’sen araştırma sonucunda gereksiz yere ödenmiş aylıklar tespit edilirse, geri talep edilebiliyor.

Yurtdışı hizmet borçlanmasından dolayı aylık alabilmesi için, yurtiçi çalışmasından dolayı herhangi bir aylık ya da gelirin bulunmaması gerekiyor. Veyahut da yurtdışında çalışmasından dolayı da herhangi bir aylık ya da gelirin de bulunmaması gerekiyor.

→ FİİLİ HİZMET SÜRESİ ZAMMI

Fiili hizmet süresi zammı, kişilerin çalıştığı fiili hizmet sürelerine eklenen farazi sürelerdir. Niçin ekleniyor? Bazen bazı işler çok yıpratıcı olabiliyor, bu yüzden kişinin süresini kanun koyucu daha kısa tutmak istiyor. Bu kişilerin fiilen çalıştıkları sürelerle itibari bir hizmet süresi ekliyor. Kişiler yaşlılıktan daha evvel, yaşlılık aylığı almaya hak kazanıyorlar.

Hangi işlerde dikkate alınıyor? Sınırlı sayıdadır. Kurum bunların hangi işler olduğunu ve hangi işlerin hangi kısmında çalışılması gerektiğini ve kaç günlük fiili hizmet süresi uygulanacağını sınırlı sayı kuralına göre saymıştır.

- Kişinin belirli hizmetlerde çalışıyor olması lazım. 18 kategoriden oluşan bu listedeki işyerlerinden birinde çalışıyor olması lazım. Bu işleri sayalım, en azından göz aşinalığınız olsun;

- Kurşun ve seramik işleri, cam fabrika ve atölyeleri, cıva üretimi işleri sanayi, çimento fabrikaları, kot fabrikaları, termik santraller, alüminyum fabrikaları, demir ve çelik fabrikaları, döküm fabrikaları, asit üretimi yapan fabrika ve atölyeler, yeraltı işleri, radyoaktif ve radyoionizan maddelerle yapılan işler, su altında veya su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler, Türk Silâhlı Kuvvetlerinde, Emniyet ve Polis mesleğinde, Milli İstihbarat Teşkilatında, itfaiye veya yangın söndürme işlerinde.

- Sayılan işyerlerinde çalışmak da yetmiyor, o işyerlerinde çalışılması gereken işleri yapıyor olmak gerekiyor. Mesela çimento fabrikasında ilkel maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme ve karıştırma işlerinde çalışanlar. Mesela bu işyerlerinde çalışıyorsanız ama muhasebe bölümünde iseniz yararlanamıyorsunuz. Kanun koyucunun işaret ettiği sektörde işaret ettiği işlerin yapılıyor olması gerekiyor. Bir yanlışlık olmuş ve buna rağmen verilmişse ödenenleri de geri alıyor.
  - Fiilen bu işi yapmak ve söz konusu işlerin risklerine maruz kalması gerekiyor. Kitabınızda geçen bir karar var, dalgıçlar sadece denizaltında kalınan süre ile sınırlı değil de dalgıçlık unvanı ile istihdam edilip bu sıfatla fiilen faaliyet gösterdikleri sürelerin tamamında fiili hizmet süresinden yararlanabiliyorlar idi. Yeni düzenleme ile bu artık mümkün değil yalnızca; işlerin yapıldığı dönem ile sınırlı olmak kaydıyla yararlanabiliyorlar.
  - Fiili hizmet süresi zammının uygulanması için, bunu gerektiren çalışmaların Türkiye'de geçirilmiş olması aranmaz. Yurtdışındaki çalışmalar için de itibari hizmet süresi tanınması gerekir. (Yargıtay'ın görüşü bu yöndedir.)
  - Fiili hizmet süresi zammından m.4/1-b bendine göre sigortalı olanlar yararlanamazlar.
  - Fiili hizmet süresi zammında, 1 yıl 360 gün üzerinden belirlenmiş. Kanun koyucu 1 yıl üzerinden, belirli gün sayıları belirlemiş. 60, 90, 180 gibi. Yaptığınız işe uygun olan fiili hizmet süresi 1 yıl çalışma sürenize dahil ediliyor. Tüm iş kollarına göre ayrı ayrı günler kanun koyucu tarafından belirlenmiş.

Bir kural daha var, ölüm veya maluliyet halleri hariç deniyor.
  - Fiili hizmet süresi zammından yararlanabilmek için; ölüm veya maluliyet halleri hariç yeraltı maden işlerinde çalışan sigortalıların en az 1800 gün (5 yıl), diğer işlerde çalışanların en az 3600 gün (10 yıl) belirtilen işyeri ve işlerde çalışmış olmak şarttır. Bu koşula sahip sigortalının fiili hizmet süresi zammı; Türk Silâhlı Kuvvetleri, Emniyet ve Polis mesleği, Milli İstihbarat Teşkilatında çalışanlar için 8 yıl, diğer sigortalılar için 5 yılı geçmemek üzere uzun vadeli sigorta kolları uygulamasında prim ödeme gün sayısına eklenir. (Bu son hükümdeki süre sınırı (5 yıl) yeraltı işlerinde çalışan sigortalılar açısından uygulanmaz.)
- Fiili hizmet süresi, kişilerin prim ödeme gün sayılarına ekleniyor. Sigortalılık sürelerine eklenmiyor.**
- Fiili hizmet süresi zammı ile ilgili de söylemek istediklerim bu kadar, 4/1-c'liler için de özel hükümler var ama o kadar ayrıntıya girmeyeceğim, merak eden arkadaşlarımız kendileri göz atabilir. Sınav sorumluluğunuzun içerisinde değil.

→ Yaşlılık Aylığının Hesaplanması

Sigortalının ilk defa çalışmaya başladığı tarih ile yaşlılık aylığı almaya başlayacağı tarih arasındaki süre esas alınıyor, bu sürede kişinin ortalama aylık kazancı belirleniyor. Bu kazanç aylık bağlama oranı ile çarpılarak hesaplanıyor.

Ortalama aylık kazançta fiili hizmet süresi zammı burada eklenmiyor, kanun koyucu hariç tutuyor.

Aylık bağlama oranı, her 360 gün için %2. 360 günden eksik olanlar orantılı olarak dikkate alınıyor ve bağlanacak olan aylık oranı %90'ı geçemiyor.

Buraya kadar söylediklerimiz genel kurallardır, 4/1-c'lilere özgü bazı durumlar var.

4/1-c'liler için, yaşlılık aylığı bağlanmasında birtakım özel haller var. Bunlar;

1) Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Başbakanlık, Bakanlık ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği görevinde bulunanların aylıkları

Cumhurbaşkanı görevinden herhangi bir nedenle ayrılmışsa ve talep ederse müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren, istek tarihinde Cumhurbaşkanına ödenmekte olan aylık ödeneğin % 40'ı oranında yaşlılık aylığı bağlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı veya Başbakan iken bu görevinden herhangi bir nedenle ayrılanlara, istekleri üzerine, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren, istek tarihindeki Cumhurbaşkanına ödenmekte olan aylık ödeneğin % 40'ı esas alınarak Cumhurbaşkanına bağlanacak yaşlılık aylığının % 75'i oranında yaşlılık aylığı bağlanır.

TBMM üyeleri ile dışarıdan bakanlığa atanmış olan kişiler için de özel bazı düzenlemeler var, müracaatta bulunmaları şartı ile bu koşullara bağlı.

2) Yaş Haddi, Kadrosuzluk ya da Disiplin Nedeniyle Re'sen Yaşlılık Aylığı Bağlanacak Haller

Bunlar sadece 4/1-c'liler için öngörülmüştür. 4/1-a ve 4/1-b'liler için öngörülmemiştir. Kanun koyucu bazı özel hallerde öngörmüş.

a. YAŞ HADDİ NEDENİYLE EMEKLİLİK

Kanunda 4/1-c'liler için öngörülmüş bazı yaşlar var, bu yaşlar doldurulduğunda kişiler kurum tarafından re'sen emekli ediliyor. 65 yaşını doldurdukları zaman re'sen emekli ediliyorlar ama birkaç özel grup var. Mesela öğretim üyelerinin 68 yaşdır. Subaylar ve askeri memurlar için 41-68 arasında değişiyor. Ezberlemek mümkün değil fakat genel kuralı yani yaş haddinin 65 yaş olduğunu bilin.

Yaş haddi nedeniyle emeklilik, yaş sebebiyle ayrımcılığa girip girmediği de tartışılmaktadır. Belirli işler dışında böyle bir ayrımcılık yapılamaz diyen kesimler de bulunmaktadır.

b. KADROSUZLUK NEDENİYLE EMEKLİLİK

Yaş kriteri burada aranmamaktadır. Kişi için 9000 gün prim ödenmiş mi buna bakılıyor. 9000 gün prim ödenmiş ise kadrosuzluk nedeniyle emekliliğe sevk ediliyor.

c. DİSİPLİN YA DA SİCİL NEDENİYLE EMEKLİLİĞE SEVK

4/1-c'li çalışanların özellikle askerlerin birtakım disiplin soruşturmaları geçirmeleri durumunda kurumun bu kişileri re'sen emekliliğe sevk etmesi söz konusu.

Bu durumda, kişinin ancak yaş haddi ve prim gün sayısını doldurmuş olması hallerinde ancak aylık bağlanıyor. Bu şartlar yerine gelmemişse disiplin nedeniyle emekli ediliyor ama emeklilik aylığı bağlanmıyor.

♣ Yaşlılık aylığı nasıl ödeniyor? Kişi kurumdan talep ediyor. (tahsis talep dilekçesiyle) Talep olmaması durumunda re'sen emeklilik aylığı bağlanmaz. Talepten sonra kişilerin işten ayrılması gerekiyor. Çalıştıkları süre içerisinde bağlanmıyor, 4/1-b'liler hariç.

♣ İş sözleşmesi ile çalışanlar veyahut da bağımsız çalışanlar yazılı istek tarihini takip eden aybaşı itibariyle emekliliğe sevk ediliyorlar. 4/1-c'liler ise taleplerinin ilgili kurum tarafından onaylanması üzerine, ilişkinin kesildiği tarihi takip eden aybaşından itibaren almaya hak kazanıyorlar.

♣ Yaşlılık aylığı, her ay peşin olarak ödeniyor. Ödeneğin ödeme şekli kurum tarafından belirleniyor.

♣ Yaşlılık aylığı için talepte bulunuyoruz kurumdan fakat aylık bağlama işlemleri bir süre devam ediyor. Böyle durumlarda kişi kurumdan avans isteyebiliyor. Yaşlılık aylığı için başvurduktan sonra belgeleri teslimle ve incelemeye birlikte kurum tarafından en geç 3 ay içinde geri dönülmesi gerekiyor. Kurumun bu kararına karşı iş mahkemelerinde dava açma hakkınız var. Bundan sonra eğer kişi yaşlılık aylığı hak kazanmış ise bu işlemler süresinde kişi dediğimiz gibi kurumdan avans isteyebiliyor. Eskiden kurum kişiye 1/3'i oranında avans vermekle yükümlüydü ama yeni kanunda bu kaldırıldı, avans kurumun kendi takdirine bırakıldı.

♣ Yaşlılık aylığı, her yıl için talep yılına ait Ocak ayı itibariyle belirlenen ortalama aylık kazancın %35'inden az olamaz, eğer sigortalının bakmakla yükümlü olduğu eşi veya çocuğu varsa %40'ından az olamaz.

♣ Bu aylık, senede 2 kere Ocak ve Temmuz aylarında 6 aylık dönemler içinde güncelleniyor.

♣ Eğer kişi aralıksız 12 ay içinde yaşlılık aylığını çekmezse, kurum yaşlılık aylığı vermeyi durdurabiliyor. Aylık alma şartları devam ediyor mu etmiyor mu, kişi hayatını sürdürüyor mu sürdürmüyor mu bunlara bakılıyor.

Kurum bir kişiye aylık almaya hak kazanmadığı halde ödemede bulunmuşsa bu ödemeler "**yersiz ödeme**" olarak nitelendiriliyor ve kişilerden geri alınabiliyor.

- Eğer bu yersiz ödeme, sigortalının kasıtlı ve kusurlu davranışından doğmuş ise örneğin sahte evrak düzenlenmişse 10 yıllık ödemeler, ödemenin yapıldığı tarih itibarıyla alınabiliyor. Bu kişi 24 ay içinde ödenenlerden faiz alınmıyor ama 24 aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde yasal faiz üzerinden faiz alınıyor.
- Kurumun hatası ve kusurundan dolayı yersiz ödeme yapılmışsa, geriye doğru 5 yıllık ödemeyi kişilerden iade alıyor. 24 ay içinde faizsiz olarak, sonraki ödenenlerden yasal faizle alıyor. (Doktrinde tabii ki bu konuda çokça tartışmalar bulunmaktadır.)

4/1-b'liler hem çalışıp hem yaşlılık aylığı alabiliyorlar, sosyal güvenlik destek primi ödemeleri de gerekmez. Bu kişiler kuruma talepte buldukları takdirde bu imkanı kullanabiliyorlar. Eskiden sosyal güvenlik destek primi ödemeleri gerekir iken artık ona da gerek kalmadı, KALDIRILDI. Şunu da ekleyelim, bu kişiler iş kazası ve meslek hastalığı açısından sigorta kapsamındalar, diğer sigorta kolları açısından sigortalı değiller.

Eski dönemde, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma hakkı 4/1-a'lılara ve 4/1-c'lilere tanınmıştı. Eski kanun dönemine tabi olan 4/1-a ve 4/1-c'liler sosyal güvenlik destek primi ödeyerek hala bunu gerçekleştirebiliyorlar.

4/1-a ve 4/1-c'liler, ya çalışacaklar ya da yaşlılık aylığı alacaklar. Yaşlılık aylığı almaya başladıktan sonra çalışırlarsa aylıkları kesiliyor. Yeniden talep ettikleri takdirde prim gün sayıları yeniden hesaplanarak ve ilave edilerek, yaşlılık aylığı hesaplanılmıyor. Önemli kriter a ve c'liler için çalışmamaktır. Çalışıldığı zaman aylık kesilecektir. Bu çalışmanın yurtiçinde ya da yurtdışında olması da önemli değildir. Yurtdışında çalışmaya başlasa dahi aylığı kesiliyor.

→ YAŞLILIK AYLIĞININ DEVİR VE HACİZ YASAĞI

Sigortalılar ile hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, devir ve temlik edilemez, takip ve tahsili gereken alacaklar (sadece kurumun alacakları) ile nafaka borçları dışında haczedilemez.

Ancak bu konuda kuralın aylığın haczedilememesi olduğu, eğer sigortalı muvafakat etmişse sadece bu durumda haciz işlemi yapılabileceğinin gözardı edilmemesi gerekir.

→ YAŞLILIK AYLIĞININ KESİLMESİ VE YENİDEN BAĞLANMASI

Yaşlılık aylığı kesilenlerden, işten ayrılarak yeniden yaşlılık aylığı bağlanması için yazılı istekte bulunanlara ya da emekliye ayrılan veya sevk edilenlere, yazılı istek tarihini veya görevinden ayrıldığı tarihi takip eden ödeme döneminden itibaren yeniden yaşlılık aylığı hesaplanarak bağlanır.

Çalışmaya başlama nedeniyle aylığın kesilmesi için çalışmanın sigortalı çalışma olması gerekli ve yeterlidir. Sigortalılığın m. 4/1, (a), (b) veya (c) bendine tabi olması önem arz etmez.

Sigortalının yaşlılık aylığı alırken tekrar çalışmaya başlaması ve durumu Kuruma haber vermeksizin aylığını almaya devam etmesi durumunda alınan aylıkların iadesi gerekir. Ancak sigortalı bazı aylar çalışıp bazı aylar çalışmamışsa bu durumda sadece çalışılan aylıkların iadesi gerekir.

Yaşlılık aylığı sigortalının ölümü ile de kesilecektir. Bu durumda koşulları varsa hak sahipleri ölüm aylığı için Kuruma başvurabileceklerdir.

→ AYLIK VE GELİRLERİN BİRLEŞMESİ

*** Yaşlılık aylığı ile malullük aylığı birleşirse, sigortalıya bu aylıklardan sadece fazla olanı ödenir. Malullük-Yaşlılık-Ölüm sigortaları için tek prim ödenmekte oluşu, edimde de tekliği gerektirir. İkisi eşit ise yaşlılık aylığı ödenir.

*** Yaşlılık aylığı ile ölen eşten dolayı ölüm aylığı birleşirse ikisini de alabiliyoruz. Çünkü ikisinin de primleri farklı farklı yerlerden ödenmiştir.

*** Yaşlılık aylığı ile iş kazası meslek hastalığı sigortasından gelir birleşirse; yüksek olanın tamamı düşük olanın yarısı ödenir. Eşit ise iş kazası meslek hastalığı sigortasının bağlanan gelirin tamamı, yaşlılık aylığının yarısı ödenir.

*** Yaşlılık aylığı ile vazife malullüğü birleşirse her iki aylık bir arada alınır.

*** Eğer yaşlılık sigortasından toptan ödemeye hak kazanmışsanız kanun koyucunun esas aldığı şey aylık ödemedir toptan ödeme yapmaz, aylık bağlar.

→ YAŞLILIK TOPTAN ÖDEMESİ

! Esas olan aylık ödenmesidir.

➤ Eski kanunda toptan ödemenin 2 türü vardı;

1) Yaşlılık toptan ödemesi

2) Evlenmeyle kişinin toptan ödeme talep edilmesi.

➤ Yeni kanunda evlenme kaldırıldı, sadece yaşlılık toptan ödemesi talebi kaldı. Doğru bir yaklaşımdır çünkü kişilerin evlenmeleri çalışma hayatında çekilmeleri demek değildir.

Kişi, çalıştığı süre içerisinde yaş koşulunu doldurmuş ama prim ödeme gün sayısı koşulunu doldurmamış ise ve bundan sonra da doldurabilecek gibi görünmüyor ise bu hallerde kişilerin kurumlara ödedikleri primlere nemalandırılarak kişilere toptan ödeme altında ödeme yapılıyor.

Nasıl nemalandırılıyor? Kişinin bunu talep ettiği tarihten geriye gidiliyor ve talep edilen tarihe göre güncelleniyor ve kişiye veriliyor.

Toptan ödemeye kimler hak kazanıyor?

Toptan Ödeme Yapılmasının Şartları Nelerdir?

1- Kişinin prim ödeme gün sayısı itibarıyla malullük aylığına ya da yaşlılık aylığına hak kazanamıyor olması gerekiyor.

2- Yaş koşulu gerçekleşecek fakat prim ödeme gün sayısı koşulu gerçekleşmemiş olacak.

3- Talep etmiş olacak.

4- İşten ayrılmış olacak. Sigortalı birden çok işte çalışıyorsa tümünden ayrılmalıdır.

- Malullük aylığı için de toptan ödeme öngörülmüştür. Malul duruma düşenlerin, malullük şartı yerine gelmiş olması gerekiyor, en az 10 yıldan beri çalışıyor olması gerekiyor ve 1800 gün prim ödenmiş olması gerekiyordu. Sürekli muhtaç derecede malul olanların ise 1800 gün çalışması yeterlidir, sigortalılık süresi aranmaz. Bu şartı dolduramayan kişiler malullük aylığı alamıyor verdikleri primler güncellenerek toptan ödeme olarak geri istenebiliyor.

Toptan ödeme de 10 yıllık zamanaşımına tabiidir.

4/1-c'liler için ekleyebileceğim şu var, emekli kamu görevlileri yaşlılık aylığının yanında emeklilik ikramiyesi adıyla bir ikramiye alıyorlar. Tabii ki bu kişiler 4/1-c'li olacaklar, kişilerin hangi ihtimallerde 4/1-c'li olduğunu biliyorsunuz zaten ama nasıldı hatırlayalım. Son çalışmaları 4/1-c'li olarak yapılan bir çalışma olacak ya da eylemli olarak çalışmıyor olabilirler ama daha evvel 4/1-c'li çalışmış olması gerekiyor.

- ÖLÜM SİGORTASI -

MADDE 32 - Ölüm sigortasından sağlanan haklar şunlardır:

a) Ölüm aylığı bağlanması.

b) Ölüm toptan ödemesi yapılması.

c) Aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi.(1)

d) Cenaze ödeneği verilmesi.

(Değişik ikinci fıkra: 17/4/2008-5754/20 md.) Ölüm aylığı;

a) En az 1800 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş veya 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için, her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş,

b) 47 nci maddede yazılı sebeplerle kazaya uğramış, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamış,

c) *Bağlanmış bulunan malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı, sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle kesilmiş, durumda iken ölen sigortalının hak sahiplerine, yazılı istekte bulunmaları halinde bağlanır. Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanların hak sahiplerine aylık bağlanabilmesi için ölen sigortalının genel sağlık sigortası primi dahil kendi sigortalılığından dolayı prim ve prime ilişkin her türlü borcunun olmaması veya ödenmesi şarttır.*

✪ Ölüm, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından belirlenmiş kaçınılmaz bir sosyal risktir.

✪ Burada iş kazası meslek hastalığı dışında herhangi bir sebepten dolayı ölümün meydana gelmesi gerekiyor.

- Ölüm Sigortasında Yapılan Yardımlar -

- 1) ÖLÜM AYLIĞI, ölüm sigortasından yapılan en temel yardımdır.
- 2) GENEL SAĞLIK SİGORTASINDAN YAPILAN SAĞLIK YARDIMLARI
- 3) EVLENME ÖDENEĞİ,
- 4) TOPTAN ÖDEME,
- 5) CENAZE ÖDENEĞİ VE
- 6) KİŞİ MEMUR İSE EMEKLİLİK İKRAMİYESİ söz konusudur.

✪ Ölüm sigortası yardımından yararlanacak kişiler kimlerdir?

Ölen sigortalının eşi, çocukları (kanun; çocukları malul, kız ve erkek çocuklar olarak sınıflandırarak değerlendirmektedir), anne ve babası.

Eşin ölüm aylığı alabilmesi için yasal evlilik bağı ile bağlı eş olması gerekmektedir, karı koca gibi yaşamak yetmez.

Çocukların ölüm aylığı alabilmesi için anne ve babadan dolayı bağın kurulması gerekiyor. Anne ile zaten doğal nesep bağı ile bağlıdır, evlilik içi-dışı olması önemli değildir. Babadan kazanması için soybağının kurulması lazımdır. Ya evlilik birliği içinde olacak ya dava yoluyla tanınacak ki çocuk ölüm aylığına hak kazanabilsin.

✪ Evlat edinilen çocuklar ölüm aylığına hak kazanabilirler ama evlat edinen, evlat edinilenden dolayı ölüm aylığı kazanamaz. ÖNEMLİDİR.

✪ "Kendisine ölüm aylığı bağlanacak sigortalıyı kasten öldüren veyahut da öldürmeye teşebbüs eden kişi ya da onu iş göremez hale getiren kişi, bu durum bir mahkeme kararıyla sabit olmuşsa ölüm aylığı bağlanamamaktadır."

✪ Mirasçılıktan çıkarılan veya mirastan yoksun bırakılan 5510 sayılı Kanundaki haklardan mahrum kalacaktır.

✪ Kişi mirası reddetse dahi sosyal sigortalardan ölüm aylığı talep hakkı mevcuttur, ölüm aylığına hak kazanabilmektedir.

- Ölüm Aylığının Koşulları -**- ÖLEN SİGORTALI İÇİN ARANAN KOŞULLAR:****1) Sigortalının ölmüş olması gerekmektedir.**

Ölüm; yaşamsal işlevlerin tam ve kesin olarak sona ermesidir.

⊛ Ölüm tehlikesinden en az 1 yıl veya gaibin son haberinin üzerinden 5 yıl geçmiş olması gerekiyor. Gaiplik kararına binaen kurum kişiyi ölmüş olarak nitelendirip, geride kalanlara ölüm aylığı bağlar. Gaiplik kararından sonra kişi geri gelirse, kurum verdiği aylıkları geri talep edebilmektedir.

2) Ölen kişinin kurumdan gelir ya da aylık almaya hak kazanmış olması gerekmektedir.

⊛ Bu kişi gelir ya da aylık almakta iken ölmüş olabilir. Ya da aylık ya da gelir almıyordur ama ölüm aylığı için gereken prim ödeme gün sayısı ve miktarını sağlamış olarak ölmesi gerekmektedir. Eğer hak kazanmış olup da işlemleri tamamlanmamış ise veyahut da bir sebepten ötürü çalışmaya başlayıp da ölüm aylığı kesilmişse geride kalanlara yine bağlanmaktadır.

• KANUNUN ARADIĞI EN ÖNEMLİ ŞARTLARDAN BİR TANESİ PRİM VE SİGORTALILIK SÜRESİ ŞARTIDIR.

Kanun 4/1-a'lı sigortalılar için 2 tane şart öngörmüştür. Ama 4/1-b ve 4/1-c'liler tek bir husus vardır.

→ Ortak husus EN AZ 1800 GÜN MALULLÜK, YAŞLILIK, ÖLÜM SİGORTA KOLLARINA PRİM YATIRMIS OLMAK GEREKİYOR.

→ 4/1-a'lılara tanınmış olan kolaylaştırılmış bir koşul daha var. Bu diğer koşul; kişilerin 5 yıldan beri sigortalı olması ve toplam 900 gün malullük, yaşlılık, ölüm sigorta kollarına prim yatırmış olmak koşulu aranıyor. 5 yıl ve 900 gün bir arada gerçekleşmelidir. Prim ödeme gün sayısı kat be kat geçse dahi 5 yıl koşulu yok ise gelir bağlanmamaktadır.

⊛ Hizmet borçlanması ile prim ödeme gün sayısını doldurabilir ama tabii bu süre sigortalılık süresinden sayılmamaktadır. Hizmet borçlanması ile ölüm aylığı almaya hak kazanabilirler.

⊛ Bu iki gruptan sadece 1800 gün prim ödeme yükümlüsü olanlar hizmet borçlanmasından yararlanabiliyorlar. 900 gün - 5 yıl şartından yararlanan kişilerin (4/1-a'lıların) hizmet borçlanması yapmaları mümkün değildir.

Askerlik ve yurtdışı hizmet borçlanması dahil her türlü borçlanma. Bu borçlanma ile ölüm aylığına hak kazanabiliyorlar. Şu önemli; ölen kişinin daha önceden askerlik borçlanması yapmamış olması gerekir. 1 kere faydalanılabilmektedir.

✪ "Hizmetlerin İhyası"

Sigortalılık süresini tamamlamamış olan kişiler, aylık alamayacaklarını da düşündükleri zaman kurumdan toptan ödeme talep edebiliyorlar. Kurumdan istenmiş bu şekilde bir toptan ödeme söz konusu ise, geride kalanlar borçlanma ile birlikte aylık almaya hak kazanabilecek iseler; hak sahipleri kişinin kurumdan aldığı bu toptan ödemeyi faiziyle birlikte geriye ödemek şartı ile eski hizmetleri canlandırıyor. Sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısını dahil ediyor. İhya edilen tutara ilişkin, her türlü borcun ödenmesi gerekmektedir. Bu borç ödendikten sonraki ay başı itibarıyla geride kalanlar aylık talebinde bulunabiliyorlar. İhya için de borçlanma için de geride kalanların yazılı talebi şarttır.

- GERİDE KALANLAR İÇİN ARANAN KOŞULLAR :

✪ DUL EŞ;

İş kazası meslek hastalığında söylediğimiz şeyleri tekrarlayacağız aslında.

- Eşin, yasal evlilik birliği içerisindeki eş olması şarttır. Karı koca gibi birlikte yaşamaları yetmez.
- Eşin, bir daha evlenmemiş olması gerekmektedir. Boşanırsa tekrar aylık bağlama talebinde bulunabiliyor. İkinci evliliği de ölüm ile son bulmuşsa, hangi eşten ölüm aylığı alacağına dair tercihte bulunabiliyor.
- Sigortalı olabilir, sigortalı bir işte çalışabilir veyahut da kendisine ait bir sosyal güvenlik kurumundan gelir ya da aylığı olabilir. Bunlar ölüm aylığı almaya engel değildir.

✪ ÇOCUKLAR; (soybağı ile bağlı olanlar)

Kanun, kız - erkek ve malul çocuk olmak üzere 3 ayrı grupta incelemiştir. Soybağı ile bağlı olan çocuklardan bahsediyoruz. Üvey çocuklar ve süt çocuklar bu kapsamda değildir. Evlat edinilmiş olan çocuklar da kapsama dahildir. İş kazası meslek hastalığındaki şeyleri söyleyeceğiz.

- Tüm çocukları kapsayan genel kurala göre, 18 yaşından küçük olmaları gerekiyor. Ortaöğrenimdenler ise 20 yaş; yükseköğrenim yapıyor iseler 25 yaşına kadar aylık alabilmektedirler.
- Bu çocukların 5510 sayılı Kanuna göre veya da yabancı ülke mevzuatına göre çalışmamaları veya kendilerine herhangi bir gelir ya da aylık bağlanmamış olmasına bakılıyor. → Genel kural olan yaş kuralı, daha sonraki düzenlemelerle sadece erkek çocuklara özel bir kural haline geldi. Erkek çocukların yaşları dolduktan sonra aylıkları kesiliyor.
- Kız çocuklar, evlenmedikleri ve çalışmadıkları veya kendilerine aylık ya da gelir bağlanmadığı sürece ölene kadar ölüm aylığı almaya hak kazanıyorlar.

- Malul çocuklar için; herhangi bir yaş koşulu yok. Çalışma yeteneğinin en az % 60 yitirilmiş olmasına bakılıyor. Tabii bu çocukların kendi çalışmaları dolayısıyla aylık ya gelir almamaları gerekiyor. Tüm şartlar sağlanmışsa malul çocukların yaşına ve cinsiyetine bakılmaksızın ölüm aylığını alabiliyorlar. Evli olsalar dahi yararlanmaktadırlar. Ancak evlenme yardımını alamazlar.

⊛ ANNE VE BABA;

- En önemli koşul; eş ve çocuklardan artan hisse olması gerekiyor.
→ Tek istisnası 65 yaşın üstünde olmasıdır ve kendisini geçindirecek gelir ya da aylık sahibi olmamasıdır. (bu durumda artan hisse var mı yok mu bakılmaz.)
- Her türlü kazanç ve iratlardan elde ettikleri gelirin asgari ücretin net tutarından daha az olması gerekmektedir.
- Diğer çocuklarından hak kazandığı gelirler ve aylıkların haricinde herhangi bir aylık ya da gelirin bağlanmamış olması gerekiyor.

!!! Eş ve çocukların öncelikli olmaları nedeniyle ölen sigortalının;

- eşi ve en az iki çocuğu,
- eşi ve ölen ilk eşinden bir çocuğu,
- en az dört çocuğu,
- öksüz ve yetim (anasız - babasız) iki çocuğu

hak sahibi olarak hayatta ise, ana ve babaya ölüm aylığı bağlanamaz.

Diyelim ki, eş vardı; 1 çocuk vardı; anne ve baba da vardı hepsine bağlandı. 1 tane çocuk daha dünyaya gelirse, anne ve babaya bağlanan (65 yaşın altındakiler için) aylık kesilebiliyor.

- Ölüm Aylığının Hesaplanması -

MADDE 33- "Sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanan aylığın hesaplanmasında;

a) Sigortalının almakta olduğu veya bağlanmasına hak kazandığı malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı,

b) Malûllük veya yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra sigortalı olarak çalışmaya başlaması sebebiyle aylığı kesilen sigortalının ölüm tarihi esas alınarak 27 nci veya 30 uncu maddelere göre tespit edilecek aylığı,

c) 32 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendi kapsamında malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olan sigortalının prim ödeme gün sayısı, 9000 günden az ise 9000 gün üzerinden, 9000 gün ve daha fazla ise toplam prim ödeme gün sayısı üzerinden, 29 uncu madde hükümlerine göre hesaplanan aylığı,

esas alınır. (Ek cümle: 17/4/2008-5754/66 md.) Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için 9000 prim gün sayısı 7200 gün olarak uygulanır.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri ile 5 inci madde kapsamındaki sigortalılar için ayrı ayrı olmak üzere; sigortalıların ölümleri halinde ölüm sigortasından dosya bazında her yıl bağlanan aylıkların aylık başlangıç tarihinin ait olduğu yılın Ocak ayı itibarıyla yıl içine ait artışlar uygulanmaksızın hesaplanacak tutarları, yaşlılık sigortasından bir önceki yılın son ödeme ayında söz konusu sigortalılar için ayrı ayrı ödenen en düşük yaşlılık aylığından az olamaz. Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda malûl sayılarak aylık bağlanmasına hak kazanmış ise, birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinin uygulanmasında bu durum dikkate alınmaz."

☛ Kişi daha önce bir yaşlılık aylığı, malullük aylığı ya da vazife malullüğü aylığı alıyor ise ölüm aylığı bunun üzerinden bağlanmaktadır. Başkasının bakımına muhtaç ise, malullük aylığı 10 puan arttırılıyordu normalde hatırlayalım. Bu durumda, kurum aylık bağlarken 10 puanı düşüyor. Yani kurum kişinin yararlandığı haktan, geride kalanları yararlandırmıyor.

☛ Aylık ya da gelir almıyor ise ama hak kazanmış ise kurum öldüğü tarihte hak kazandığı aylık ya da geliri hesaplayıp bunun üzerinden veriyor. Ama kişi, sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışıp hem de yaşlılık aylığı alıyor ise ne olacak? Sosyal güvenlik destek primi aylığa eklenmiyordu. Kişinin aldığı yaşlılık aylığı üzerinden ölüm aylığını hesaplayacak.

☛ Ama eğer yaşlılık aylığını almaktan feragat etmiş de aktif sigortalı gibi çalışıyor ise; bu kişi öldüğü zaman tekrardan buna verilecek olan yaşlılık aylığı üzerinden ölüm aylığı hesaplanıyor. Nasıl hesaplanıyor? 9000 günden fazlaysa fazla olduğu gün sayısı üzerinden hesaplanıyor. 9000 günün altında 9000 gün olarak hesaplanıyor.

- Ölüm Aylığının Hak Sahipleri Arasında Paylaştırılması -

MADDE 34- Ölen sigortalının 33 üncü madde hükümlerine göre hesaplanacak aylığının;

a) Dul eşine % 50'si; aylık bağlanmış çocuğu bulunmayan dul eşine ise bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç bu Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde % 75'i,

b) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç bu Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklardan;

1) 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların veya,

2) Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malûl olduğu anlaşılanların veya,

3) Yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarının, her birine % 25'i,

c) (b) bendinde belirtilen çocuklardan sigortalının ölümü ile anasız ve babasız kalan veya sonradan bu duruma düşenlerle, ana ve babaları arasında evlilik bağı bulunmayan veya sigortalının ölümü tarihinde evlilik bağı bulunmakla beraber ana veya babaları sonradan evlenenler ile kendisinden başka aylık alan hak sahibi bulunmayanların her birine % 50'si,

d) Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya toplam % 25'i oranında; ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla toplam % 25'i,

oranında aylık bağlanır. Ancak, hak sahibi çocuklardan 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmaları, bunlara aylık bağlanmasına engel oluşturmaz.

Sigortalı tarafından evlât edinilmiş, tanınmış veya soy bağı düzeltilmiş veya babalığı hükme bağlanmış çocukları ile sigortalının ölümünden sonra doğan çocukları, bağlanacak aylıktan yukarıda belirtilen esaslara göre yararlanır.

Hak sahiplerine bağlanacak aylıkların toplamı sigortalıya ait aylığın tutarını geçemez. Bu sınırın aşılması için gerekirse hak sahiplerinin aylıklarından orantılı olarak indirimler yapılır.

☒ → Eş, %75 pay almaktadır. Hangi şartlarda?

- Çocuğu olmayacak

- Çalışmayacak.

→ Eş, %50 payı hangi durumlarda alır?

- Çocuk varsa **VEYA**

- Çalışıyorsa.

→ **Çocuklar** %25 alıyorlar. AMA 2 ebeveyn de ölmüş ise %50 alıyorlar.

→ **Anne ve baba**, tüm şartlar gerçekleşmek kaydıyla %25 alır. (ana baba yalnız hak sahibi ise; her birinin hissesi, sigortalı aylığının %25'ini geçemez. toplam %50) Her ikisi de hayattaysa %12.5'ar şekilde bölüşüyorlar. Bir tanesi vefat etmişse ya da sonradan ölürse %25'i anne ya da baba tek başına almaktadır. (Ana babaya aylık verilebilmesi için, **65 yaşını geçmiş olma şartı hariç**, eş ve çocuklara aylığın tamamının verilmemiş olması gerekir.)

Bu durumda; Anne-baba ve eş varsa + 1 çocuk varsa; %50 eş; %25 çocuk alır. Anne ve babaya %25 pay kalır. Fakat 2 çocuk var ise anne ve baba pay alamıyor.

Kız çocuk evlenip oranlardan çıkarsa anne ve baba bunun için alamamışsa, anne ve babaya oran bağlanıyor.

Ebeveynleri yok ise; 2 çocuk varsa çocuklardan her biri %50'şer alıyor, anne ve babaya yine artan pay kalmamış oluyor.

Çocuklar fazla ise, 4 tane çocuk var diyelim. Eş %50, çocuklar %25'er alacak. Toplam %100'ü geçer. O zaman kurum orantılı dağıtım yapar. Eşe 2 pay çocuklara 1'er pay verir. 100'ü 6'ya bölüyor, yuvarlayarak 17 diye düşünelim. Eş 2 paydan %34, çocuklar da %17'şer par alırlar.

⊛ **Ölüm aylığını alabilmek için kurumun öngördüğü bir diğer şart** tüm aylık ve gelirlerde olduğu gibi **başvuru şartıdır**. **Hak sahibi kişi, 5 yıl içerisinde başvuruda bulunursa; ölüm aylığı kişinin öldüğü ayı takip eden ay itibariyle tamamı verilir. 5 yıl geçtikten sonra başvurur ise başvuru tarihini izleyen ayın başından itibaren aylığa hak kazanmış oluyor. Burada 5 yıllık süre hak düşürücü süredir, 5 yıldan sonra geçmişe dönük talep kabul görmez ancak ileriye ilişkin olarak aylık bağlanması istenebilir.**

⊛ **Ölüm Aylığının Başlaması**; Hak sahipleri talep ettiği takdirde kural olarak, sigortalının öldüğü ayı izleyen aybaşı itibariyle bağlanması gerekiyor.

⊛ **Nasıl ödeniyor?** Hak sahiplerine bağlanan aylıklar, her ay peşin olarak ödenir. Kurum, ödeme şeklini ve tarihlerini kendisi belirliyor ve bildiriyor.

⊛ **Aylıkların Alt ve Üst Sınırı**; Alt sınırı, her yıl için prime esas günlük kazancın ölüm yılına veya talep yılına ait Ocak ayı itibariyle belirlenen ortalama aylık kazancın %35'inden az olamıyor, üst limiti ise %80 'dir. Ama hak sahibi birden fazla kişiye bu %90'ı geçemiyor.

☛ **Ölüm Aylıklarının Artırılması;** Ölüm aylıkları her ay Ocak ve Temmuz aylarında 6 aylık dönemlere göre, Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı en son temel tüketici fiyat genel endekslerine göre arttırılıyor.

- Ölüm Aylığının Kesilmesi ve Yeniden Bağlanması -

MADDE 35- Ölüm sigortasından sigortalının hak sahiplerine bağlanacak aylıklar;

a) Sigortalının ölüm tarihini,

b) Hak sahibi olma niteliğinin ölüm tarihinden sonra kazanılması halinde, bu niteliğin kazanıldığı tarihi, takip eden ay başından itibaren başlatılır. Hak sahiplerine bağlanan aylıklar 34 üncü maddede belirtilen şartların ortadan kalktığı tarihi

takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilir.

Ancak bu Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilenlerden öğrenci olanların sigortalı sayılmaları, bağlanan aylıkların kesilmesini gerektirmez.

Aylığın kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde, 34 üncü maddede belirtilen şartlar saklı kalmak kaydıyla, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren yeniden aylık bağlanır. (Mülga son cümle: 17/4/2008-5754/67 md.)

Bu madde gereğince aylığı kesilen çocuklardan, sonradan Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında kaybederek malûl olduğu anlaşılanlara, 34 üncü maddede belirtilen şartları taşımaları halinde, malûllük durumlarının tespitine esas teşkil eden rapor tarihini takip eden ay başından itibaren, 94 üncü madde hükmü saklı kalmak kaydıyla aylık bağlanır.

Yeniden bağlanan aylık, aylığın kesildiği tarihten tekrar bağlandığı tarihe kadar geçen süre için 55 inci maddenin ikinci fıkrasına göre arttırılmak suretiyle belirlenir

☛ Kişilerin hak kazanma sıfatları sona erebiliyor veya hak kazanma sıfatı kazanabiliyorlar böyle bir durumda bağlanması ya da kesilmesi ihtimalinden bahsediyoruz.

☛ **→ Eş açısından,** dul eş evlenirse aylığı kesiliyor ama evliliği sona ererse kesilen aylık başvuru tarihini takip eden ay başı itibariyle yeniden bağlanıyor. İkinci evliliği de ölümle sonuçlanmışsa ikisinden bir tanesini seçebiliyor.

→ Erkek çocukları açısından; 18-20-25 yaş dedik. 25 yaş kesin sınırdır. 25 yaşını doldurunca muhakkak kesiliyor. Çalışması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanması halinde ölüm aylığı kesilir. Erkek çocuğun yaş sınırları içerisinde evlenmesi aylığın kesilmesini gerektirmiyor.

→ Kız çocukları açısından; evli olmadıkları sürece ve kendi çalışmalarından ötürü aylık ya da gelirleri olmadığı sürece hak kazanıyorlar. Kız çocuğu evlenirse ölüm aylığı kesiliyor. Ama boşanırsa yeniden bağlanıyor. Kanuna karşı hile (boşandığı eşiyle fiilen birlikte yaşama hali) yaparsa TCK anlamında suç niteliği bulunmaktadır.

→ Malul çocuklar açısından, maluliyeti %60'ın altına düşerse ölüm aylıkları kesiliyor. Ama farz edin ki işe girişte %60 malul değildi, daha sonra malullüğü artarsa buna da ölüm aylığı bağlanabiliyor.

Malullük aylığı tıbbi raporlarla saptanıyor. Çalışması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmaması koşuluyla, aylıkları söz konusu yaş sınırlarını aştıktan sonra da devam eder.

→ **Anne - Baba açısından**, şartlar sağlanırsa, ölüm aylığı alabiliyorlar. Şartların değişmesi de kesilmesine sebep olabiliyor.

⊛ **Aylıkların durdurulması** da söz konusu olabiliyor. Eğer, gelir ya da aylık tahakkuk ettiği tarihten itibaren 12 ay içerisinde bankadan çekilmezse, kurum bunun tahsilatını durduruyor ve acaba geride kalanların aylığı alma şartları değişti mi bunu da detaylı olarak inceliyor.

- Aylık ya da Gelirlerin Birleşmesi -

→ İş kazası meslek hastalığından kaynaklanan sürekli iş göremezlik geliri ile birleşirse, fazla olanın tamamı, az olanın yarısı bağlanır. İkisi de eşitse, iş kazası meslek hastalığından alınan gelirin tamamı, ölüm aylığının yarısı bağlanır.

→ İki ayrı kişiden ölüm aylığı almaya hak kazanmışsa; hem anneden hem babadan ayrı ayrı kazanılmışsa yine yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı bağlanıyor. Birden fazla çocuktan aylık kazanmış ana baba varsa en yüksek 2 dosya üzerinden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı bağlanmak suretiyle veriliyor.

⊛ **Ölüm aylığının avans olarak ödenmesi**, Avansı siz kurumdan talep ediyorsunuz, kurum uygun görürse veriyor.

⊛ **Ölüm aylıkları, devir ve temlik edilemiyor. Kamu alacakları ve nafaka borçları dışında haczedilemiyor.**

⊛ Yersiz Ödemelerin Geri Alınması;

Yersiz ödemeler söz konusu ise;

- ilgilinin kasıtlı veya kusurlu davranışından doğmuşsa, geriye doğru en fazla 10 yıllık meblağı,
- kurumun hatasından dolayı doğmuşsa 5 yıllık meblağı tebliğ tarihinden itibaren kesiliyor.

24 ay içinde ödenenlerden faiz almıyor, daha sonra ödenenlerden faiz alıyor.

Ölüm sigortasında yapılan yardımlara biraz daha açıklamalı bakalım;

- Toptan Ödeme -

⊛ Yaşlılık sigortasında olduğu gibi ölüm sigortasında sağlanan bir diğer yardım da Toptan Ödemedir. Kişi, ölüm aylığına kazanma şartlarını yerine getirmeden ölmüşse borçlanma ya da hizmetlerin ihyası ile yeniden canlandırılması söz konusu değilse geride kalanları toptan ödeme talep ediyor. Kurum bu kişilere toptan ödemede bulunabiliyor.

MADDE 36- (Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/22 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar ile bu Kanuna göre ilk defa aynı maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanlardan ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanamaması durumunda, ölüm tarihi esas alınmak kaydıyla 31 inci maddenin birinci fıkrasına göre

hesaplanan tutar, 34 üncü madde hükümleri dikkate alınarak hak sahiplerine toptan ödeme şeklinde verilir.

Hak sahiplerine yapılacak toptan ödemenin toplamı, sigortalıya yapılacak toptan ödeme tutarını geçemez. Bu sınırın aşılması için gerekirse hak sahiplerinin hisselerinden orantılı olarak indirim yapılır.

Toptan ödeme yapıldıktan sonra artan tutar olursa sigortalının ölümünden sonra doğan veya soy bağı düzeltilen veya babalığı hükme bağlanan çocuklarına da bu madde hükümlerine göre toptan ödeme yapılır. (Değişik dördüncü fıkra: 17/4/2008-5754/22 md.)

Bu Kanuna göre toptan ödeme yapılarak tasfiye edilmiş süreler, borçlanılarak veya yurt dışı hizmetleri birleştirilerek ya da sonradan hizmet tespiti nedeniyle hak kazanılan sürelerin eklenmesi suretiyle ölüm sigortasından yararlanmak için gerekli prim ödeme gün sayısının tamamlanması halinde, hak sahiplerinin yazılı isteği üzerine 31 inci maddenin ikinci fıkrasına göre ihya edilir. Yukarıdaki süreler, ihya edilen süreye ilişkin tutar dahil her türlü borçların ödendiği tarihi takip eden ay başı itibarıyla bu Kanuna göre aylık bağlanmasında dikkate alınır.

- Evlenme Ödeneği -

☛ Kız çocuklarına veriliyor. Ebeveynlerinden ölüm aylığı almaya hak kazanmış olan kız çocuklara 1 defaya mahsus olmak üzere 2 yıllık aylık tutarı üzerinden toplam bir evlenme ödeneği alabiliyor.

Kız çocuğu boşanmışsa kurum bunu geri talep etmiyor ama 2 yıl için gelir bağlanmıyor. Ya da 2 yıllık süre içerisinde kız çocuğu evliken diğer geride kalanlara aylığı bağlanmıyor. 2 yıldan sonra kız çocuğun payı diğer geride kalanlara bağlanıyor.

- Cenaze Ödeneği -

☛ Miktarı belirli bir tarife üzerinden veriliyor. 2018'de şu an için verilen 594 TL'dir.

☛ Cenaze ödeneğinin verilmesi için kişinin ölmeden önce adına en az 360 gün MYÖ sigortası primi bildirilmiş olması gerekiyor.

☛ Cenaze ödeneği eşe, eş yoksa çocuklara, çocuklar yoksa anne babaya o da yoksa kardeşlere verilebiliyor.

MADDE 37- "Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenir.

Evlenme ödeneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde, iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmaz, bu durumda olanlar 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır. Evlenme ödeneği verilmesi halinde, diğer hak sahiplerinin aylık veya gelirleri evlenme ödeneği verilen sürenin bitimini takip eden ödeme döneminden itibaren 34 üncü maddeye göre yeniden belirlenir.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olup da ölen sigortalının hak sahiplerine Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenir. Cenaze ödeneği, sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir.

Cenaze ödeneğinin üçüncü fıkrada sayılanlara ödenememesi ve sigortalının cenazesinin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırılması durumunda, üçüncü fıkrada belirtilen tutarı geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar, masrafı yapan gerçek veya tüzel kişilere ödenir.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan ölenlerin hak sahiplerine kendi kurumları tarafından ilgili mevzuat gereği ölüm yardımı hariç cenaze gideri, cenaze nakil gideri ödeneği veya bu mahiyette bir ödemenin yapılması halinde, Kurum tarafından cenaze ödeneği ödenmez."

- Sağlık Yardımı -

- ☛ Geride kalanlara genel sağlık sigortasından sağlık yardımı yapılıyor.

- Sosyal Yardım Zammı -

- ☛ Sosyal yardım zammı, ortadan kalkmış olan bir meblağ. Çok düşüktür. Eski dönemden aylık ya da gelir alanlara verilmektedir.

- Emeklilik İkramesi -

- ☛ Yalnızca 4/1-c'liler için geçerlidir. Kişi emeklilik ikramiyesi alamadan ölmüş ise ölüm aylığı ile birlikte geride kalanlara veriliyor.

- Kurumun Bağladığı Ölüm Aylığını Üçüncü Kişilere Rücu -

- ☛ Kişinin ölümüne ilişkin, 3. Kişinin bir kusuru varsa; kurum kendisini zarara uğratması sebebiyle 3. Kişilere rücu edebiliyor.

Kurumun rücu ilk peşin sermaye değerinin yarısı kadardır.

... İŞSİZLİK SİGORTASI ...

- ☛ İşsizlik sigortası, 25 Ağustos 1999 yılında yasalaşmıştır. (4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu)

- ☛ İlk defa; devletin, sosyal güvenliğin finansmanına katkı sağladığı kanundur. %2 sigortalı, %3 işveren, %2 devlet prim ödemekteydi. 2004'ten beri prim payları 1'er puan düşürülerek, %2 işveren, %1 sigortalı, %1 devlet olarak düzenlenmiştir.

- İşsizlik sigortası, çalışma istek ve yeterliliğinde olmasına rağmen iş bulamayan ya da işini kaybeden insanlara yapılan bir sigortadır.

- ⊛ İşsizlik sigortası için kişinin, belirli süre çalışmış; prim ödemiş; iradesi dışında işsiz kalmış olması gerekmektedir. Bunun sonucunda da kendi ödediği primler sonucunda ödenek alacaktır.
- ⊛ Ödeneğin süresi, sistemimizde azami olarak 10 aydır. Ödediğimiz prime göre 6 ay, 8 ay ya da 10 ay oluyor. 10 aydan sonra hiçbir şey alınamamaktadır.
- ⊛ İşsizlik sigortası, 5510 SAYILI KANUNUN DIŞINDA DÜZENLENMİŞ AYRI BİR KISA VADELİ SİGORTA KOLUDUR.
- ⊛ Kanun çıktığında, işsizlik sigortası fonunun gelirleri vergiden muaftı; ancak 2012 yılında vergiden muaf olma istisnası kaldırılmıştır.
- ⊛ İşsizlik sigortası, zorunlu bir sosyal sigorta koludur. Kişi, çalışmaya başlamakla işsizlik sigortasının da kapsamına girer. 5510 sayılı kanuna göre kayıt altına alınan sigortalılar, işsizlik sigortası açısından da kayıt altına alınmış olurlar.

♣ Kimler sigortalıdır?

- İşçiler ile paraleldir, 4/1-a'lılar.
- 4. Maddenin 2. Fıkrasındakiler, 4/1-a'lı sayılanlar; bu kişilerden hizmet akdine göre çalışanlar da işsizlik sigortası kapsamındadırlar.
- İş K, Basın İş K, Deniz İş K, TBK --- hizmet sözleşmesine göre çalışanlar
- Kısmi süreli çalışıyorsanız; primleriniz 30 gün üzerinden yatmıyor. Çalıştığınız saati 7.5'a bölüyoruz, kaç gün çıkıyorsa o kadar prim yatıyor. Kanun koyucu 30 gün olması için isteğe bağlı yapma imkanı tanımıştır. Ya da borçlanma yolu ile daha sonradan açığı kapatma imkanı vermiştir.
- İsteğe bağlı sigortalı olup/borçlanıp işsizlik sigortası primi ödeyenler de bu şekilde işsizlik sigortası kapsamına girebiliyorlar.
- Ek 6. Madde kapsamında kısmi süreli çalışanlar (Ticari taksi, dolmuş şoförleri, sanatçılar) ile ay içerisinde 10 günden az çalışanlar isteğe bağlı olarak işsizlik sigortası primi ödeyebiliyorlar. Hem sigortalı hem de işveren hissesini ödeyerek işsizlik sigortası kapsamına girebiliyorlar.
- Yabancılar. Kanunda "Mütekabaliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkeler uyruğunda olanlar hariç" demektedir, önce sözleşme uygulanır.

♣ Kimler işsizlik sigortasına göre sigortalı değildir?

- Kamu görevlileri
- Bağımsız çalışanlar
- Sözleşmeli personel

♣ Sigortalıların Tescili;

İşsizlik sigortası da zorunluluk esasına dayanır. Kanun kapsamında yer alanlar, işe başladıkları tarihten itibaren kendiliğinden sigortalı olurlar. SGK'ya bildirim İŞKUR'a bildirim yerine geçiyor. SGK, İŞKUR'a kendisi bildiriyor.

♣ Kanuna göre geçen bazı kavramlar;

- İşsizlik ödeneği : Sigortalı işsizlere bu Kanunda belirtilen süre ve miktarda yapılan parasal ödeme.
- İşveren : Bu Kanunun uygulanmasında 46 ncı maddede belirtilen sigortalıları çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler.
- İşyeri : Kanunun uygulanmasında 46 ncı maddede belirtilen sigortalıların işlerini yaptıkları yerler.
- İşveren vekili : İşveren nam ve hesabına işin yönetimi görevini yapan kimseler.
- İşsizlik sigortası : Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigorta.
- Sigortalı : Bu Kanun kapsamına giren bir işyerinde bir hizmet akdine dayalı olarak çalışan ve çalıştığı süre içerisinde işsizlik sigortası primi ödeyen kimse.
- İşsizlik sigortası primi : İşsizlik sigortasının gerektirdiği her türlü ödeme ile hizmet giderlerini karşılamak amacıyla bu Kanunda belirtilen esas ve usullere göre devlet, işveren ve sigortalı tarafından ödenen prim.

♣ İşsizlik sigortasında, 2 başlı bir yapılanma vardır. Sigortalının idari yönetimi TÜRKİYE İŞ KURUMU'NDA. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nde İşsizlik Sigortası Daire Başkanlığı tarafından yapılır. Primlerin toplanması hususlarında ise SOSYAL GÜVENLİK KURUMU görevlidir. Toplanan primleri, fona aktarmaktadır. Zaten prime esas kazanç, primlerin ödenmesi gibi 5510 sayılı kanundaki 78, 79, 80. maddelerin hepsi işsizlik sigortası açısından da uygulanmaktadır.

- ⊛ Sigortalılar (%1), işveren (%2) ve devlet (%1) prim öder. Ayrıca fon açık verirse devlet yine katkı sağlamaktadır.
- ⊛ Korumalı işyerlerinde çalışan zihinsel ve ruhsal engellilerin işsizlik sigortası işveren prim payı hazine tarafından karşılanmaktadır.
- ⊛ İsteğe bağlı sigortada, ayrıca işsizlik sigortası primi ödemek istersen %3 ödemen gerekiyor.
- ⊛ ‘İşverenlerin işsizlik sigortası ödemeleri, sigortalının ücretinden kesinti yapılmasına neden olamaz; kesinti yaptıkları takdirde cezası bulunmaktadır’
- ⊛ Herhangi bir nedenle işçinin sigortalılık durumunun sona ermesi halinde, o ana kadar işçiden ve işverenden kesilen işsizlik sigortası primleri ile Devlet payı iade edilmez. İşsizlik sigortasına işverenlerce ödenen primler kazancın tespitinde gider olarak kabul edilir, sigortalılarca ödenen primler de gerçek ücretin hesaplanmasında gelir vergisi matrahından indirilir.
- ⊛ Sosyal Güvenlik Kurumu 1 ay içinde tahsil ettiği primler ile gecikme cezası, gecikme zammı ayrı ayrı göstermek suretiyle tahsil edildiği ayı izleyen ayın 15'ine kadar İşsizlik Sigortası Fonuna aktarır.

Kurum, Sosyal Güvenlik Kurumunun ay itibarıyla Fona intikal ettirdiği işçi ve işveren paylarını dikkate alarak Devlet payını Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından talep eder. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı talep edilen miktarı talep tarihini izleyen 15 gün içinde Fona aktarır.

- İŞSİZLİK SİGORTASI YARDIMLARI -

Madde 48/2 :

- a) İşsizlik ödeneği,**
- b) 5510 sayılı Kanun gereği ödenecek sigorta primleri,**
- c) Yeni bir iş bulma,**
- d) Aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programlar.**

a- İşsizlik Ödeneği

1) İŞSİZLİK ÖDENEĞİNE HAK KAZANMAK İÇİN, SİGORTALI İŞSİZ OLUNMASI GEREKİYOR. Yani, istek ve iradesi dışında işini kaybeden kimsedir.

⊛ İşsizlik ödeneğine hak kazandıran fesih sebepleri kural olarak kıdem tazminatına hak kazanma sebepleridir. İşveren seni haksız ve nedensiz olarak işten çıkarmışsa işsizlik ödeneğine hak kazanılır.

İşveren tarafından fesih yapılmışsa 25/2 dışındaki feshlerde, nasıl kıdem alıyorsan aynı şekilde işsizlik ödeneği de alıyorsun. İşveren seni süreli fesih bildirimine göre çıkarırsa ya da sağlık nedeni, zorunlu nedenle, geçerli sebeple iş sözleşmesini feshederse yine işsizlik ödeneği alınır. Ancak 25/2 ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırı olarak feshetmişse alınmaz. Ancak tırnak içerisinde söylüyorum: " Hırsızlık yaptı işçi, işveren öğrendikten 20 gün sonra işten çıkardıysa bu fesih haksız bir fesihtir ve işsizlik ödeneği alınır; 6 gün içinde çıkarması gerekmekte idi."

Gözaltına alınma, tutuklanma yeni iş kanununa göre geldi. Öğretideki görüş alabilmesi gerektiği yönündedir. İşçi kendisi feshederse haklı fesih şeklinde; yani sağlık sebepleri, ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırılık, zorlayıcı neden. Ama kendisi İş Kanunu madde 17 (işyerinin el değiştirmesi ya da kapatılması nedeni)'ye göre feshederse ödenek alamayacaktır.

Belirli süreli sözleşmenin, süresi bitince kendiliğinden sonra ermesi durumu işsizlik sigortası kanununda hak kazandıran bir sebep olarak düzenlenmiş.

İkale yolu ile yani anlaşarak iş sözleşmesi sona erenlerde de işsizlik ödeneği bağlanmaktadır.

İş sözleşmesi, işyerinin el değiştirmesi ya da kapatılması nedeniyle feshedilmişse yine işsizlik ödeneği alınmaktadır.

Özelleştirme yapılırsa, iş kaybı tazminatı ödenmektedir. İşsizlik ödeneğinin bağlantısı da kurulmuştur. İş kaybı tazminatı ödenen süreler, işsizlik ödeneğin süresinden düşürülmektedir.

2) İŞÇİNİN, İŞ (HİZMET) SÖZLEŞMESİNİN ASKIDA OLMAMASI GEREKMEKTEDİR. İşveren tarafından işten çıkarılmış ya da işçi tarafından haklı sebeple feshedilmiş olacak. Sözleşme sona erecek, sigortalı işsiz kalacaktır. Koşul budur.

⊛ Örneğin hastalık, iş kazası, analık, askerlik ve kamusal görevler yüzünden çalışma olgusu gerçekleşemeyeceğinden askı hali olsa da işsizlik ödeneğinden yararlanılamaz. Ayrıca kanuni grev ve kanuni lokavt halinde de işsizlik durumu kabul edilmediğinden işsizlik sigortasından yararlanılamaz.

3) YAŞLILIK AYLIĞI ALINMAMASI GEREKMEKTEDİR. Yaşlılık aylığı dışındaki gelirler işsizlik ödeneği alınmasına engel değildir.

4) Belirli süre işsizlik sigortası primi ödemiş olmak aranmaktadır. SON 3 YIL İÇERİSİNDE EN AZ 600 GÜN PRİM ÖDENMİŞ OLMAK GEREKMEKTEDİR. AYRICA SON 120 GÜN KESİNTİSİZ SİGORTALI OLARAK ÇALIŞIP PRİM ÖDENMİŞ OLACAK. Hastalık, ücretsiz izin, gözetim, grev ve lokavt gibi birtakım haller bunlar 120 günde kesinti sayılmamaktadır.

☛ **Son 3 yıl içerisinde;**

- 600 gün primim varsa → 6 ay yani 180 gün;

- 900 gün primim varsa → 8 ay yani 240 gün;

- 1080 gün primim varsa → 10 ay yani 300 gün

İŞSİZLİK ÖDENEĞİ VERİLMEKTEDİR.

5) İş sözleşmesinin sona ermesini izleyen günden itibaren 30 gün içerisinde İŞKUR'A BAŞVURULMUŞ OLMASI GEREKMEKTEDİR. Ancak bu başvuruda yeni bir iş almaya hazır olduğunun kaydedilmesi de zorunludur. Mücbir sebep dışında gecikirse; gecikilen süre ödenek süresinden düşürülür.

☛ 6, 8 ve 10 aylık işsizlik ödeneği alma süreci içerisindeyken iş buldun ancak yeniden ödenek hakkı kazanacak kadar bir çalışma olmaksızın yine işsiz kaldın. Öncekinden kalan süre kadar, ödenek alabiliyorsun. Eğer bulduğun işteki çalışman dolayısıyla yeniden ödenek hakkı kazanma koşullarını gerçekleştirdiyse eskisi yanıyor, sadece yeni hak sahipliğine bağlı olarak ödenek alabiliyorsun. Yani diyelim ki; 300 gün ödenek hakkı kazanmıştım, işsizlik ödeneği almak için koşulları tamamlamadan 100 gün sonra işe girdim. 200 günüm kalmıştı bu 200 günü alıyorum. Ama girdim, koşulları tamamladım. 6 ay ödenek hakkı kazandım. Bana sadece 6 ay vermektedir.

- İŞSİZLİK ÖDENEĞİNİN MİKTARI, ÖDENME BİÇİMİ VE HACZİ -

☛ Sigortalının, son 4 aylık prime esas kazancı dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama net kazancının %40'ı. Ancak bunun bir tavanı vardır, brüt asgari ücretin %80'ini geçemez. Yani; Sigortalının brüt kazancının %40'ıdır; brüt asgari ücretin %80'ini geçemez.

☛ Aylık ödenek, her ayın sonunda işsiz kendisine ödenir. Kısa çalışma ödeneği almış ve işten çıkmışsa, kısa çalışma ödeneği işsizlik ödeneğinden düşülür.

☛ Ödenek; damga vergisi hariç vergi ve kesintiye tabii tutulamaz. Nafaka borcu dışında devir, haciz, temlik edilemez.

⊛ Bazı durumlarda, işsizlik ödeneği kesilmektedir:

- Ödenek alıyorsun, İŞKUR sana bir iş önerdi. Son çalıştığın işin ücret ve çalışma koşullarına yakın bir işi haklı bir neden olmadan reddettin. Ödeneğin kesilir.
- Süre içerisinde gelir getirici bir işte çalışırsan ödeneğin kesilir.
- İŞKUR tarafından yapılan çağrılara cevap verilmezse süre içerisinde ödeneğin kesilir ama daha sonra cevap verirsen tekrar bağlanır.
- Meslek edinme ve yetiştirme kursları düzenlenmektedir. Gitmezsen kesilir ancak gidersen tekrar bağlanır.

⊛ İşsizlik Sigortası Kanunu m.52/3 :

" Muvazzaf askerlik dışında herhangi bir nedenle silah altına alınanlarla hastalık ve analık nedeniyle geçici işgöremezlik ödeneği almaya hak kazanan sigortalı işsizlerin işsizlik ödeneklerinin ödenmesi bu durumların devamı süresince durdurulur. "

- İşsizlik Sigortasından Sağlanan Diğer Yardım ve Hizmetler -

⊛ İşe iade davası, işsizlik ödeneği bağlantısı 4 aylık boşta geçen süre ücretidir. Orada bir ücret geliri elde ettiğin için 4 ayın sonuna işsiz kalmış oluyorsun, işe iade davası açarsan. O 4 aylık dönemde ödenek aldıysan geri veriyorsun.

⊛ İşsizlik sigortası kapsamında işsizlik ödeneği alanlar ve kısa çalışma ödeneği alanlar genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır. %12 tutarında ödenmektedir. Uzun vadeli sigorta kolları primleri ödenmiş sayılmamaktadır.

⊛ Doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği

Ek Madde 5-

İşçiye, 4857 sayılı Kanununun 74 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca haftalık çalışma süresinin yarısı kadar verilen ücretsiz izin süresince doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği ödenir. Ödenek süresi, 4857 sayılı Kanununun 63 üncü maddesinde belirtilen haftalık çalışma süresinin yarısı kadardır. Yarım çalışma ödeneği, çalışılan aya ait aylık prim ve hizmet belgesinin ilişkin olduğu aydan sonraki ikinci ay içinde Fondan aylık olarak ödenir. Doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneğinin günlük miktarı, günlük asgari ücretin brüt tutarı kadardır. Bu madde hükümlerinden yararlanılabilmesi için işçinin adına doğum veya evlat edinme tarihinden önceki son üç yılda en az 600 gün işsizlik sigortası primi bildirilmiş olması, 4857 sayılı Kanununun 63 üncü maddesinde belirtilen haftalık çalışma süresinin yarısı kadar fiilen çalışılması ve doğum ve evlat edinme sonrası analık hâli izninin bittiği tarihten itibaren 30 gün içinde Kuruma doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma belgesi ile başvuruda bulunulması gerekir. Mücbir sebepler dışında, başvuruda gecikilen süre doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği almaya hak kazanılan

toplam süreden düşülerek ödeme yapılır. Bu ödemeler damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz. Geçici işgöremezlik ödeneği almaya hak kazananlara, bu durumlarının devamı süresince doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği ödenmez. İşverenin hatalı bilgi ve belge vermesi nedeniyle yapılan yersiz ödemeler kanuni faiziyle birlikte işverenden tahsil edilir. Bu madde hükümleri 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamındaki sandıkların statülerine tabi personel için de uygulanır.

Birinci fıkra kapsamındaki sigortalılar için, 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesinde belirtilen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden aynı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (f) bentleri uyarınca toplam %32,5 oranında sigorta primleri işçi ve işveren payları doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği ödenen gün sayısı kadar Fondan Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenir. 5510 sayılı Kanun kapsamında, Kurum prim ödeme yükümlüsü olmakla birlikte işyeri ve işveren sayılmaz ve bu kişiler için işe giriş ve çıkış bildirimini yapılmaz.

--- Kadınlarda doğum sonrası izinlerinin akabinde ücretsiz izin bulunmaktadır, 6 ay. Çocuk ilkokula başlayana kadar anne ya da baba ya da evlat edinenin kısmi süreli çalışma hakkı eklendi. Bununla beraber haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin hakkı eklendi. Bu sürede de alınan ücret doğal olarak düşecektir. Alınan parayla geçinilip geçinilemeyeceği muammadır o sebeple günlük asgari ücretin brüt tutarı kadar yarım çalışma ödeneği verilmektedir.

- Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği -

- ⊛ Genel ekonomik, sektörel veya bölgesel kriz ile zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak önemli ölçüde azaltılması veya işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulması hallerinde, işyerinde 3 ayı aşmamak üzere kısa çalışma yapılabilir.
- ⊛ Kısa çalışma ödeneğine hak kazanabilmek için de; iş sözleşmesinin sona ermesi şartı dışında, işsizlik sigortasına hak kazanma koşullarını gerçekleştirmiş olmak gerekiyor.
- ⊛ Kanuna göre sigortalı sayılan kişileri hizmet akdine tabi olarak çalıştıran işveren, kısa çalışma talebini, derhal gerekçeleri ile birlikte Türkiye İş Kurumuna, varsa toplu iş sözleşmesi tarafı sendikaya bir yazı ile bildirir. Talebin uygunluğunun belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların da görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.
- ⊛ **Kısa çalışma ödeneği ne kadardır?** Günlük kısa çalışma ödeneği; sigortalının son 12 aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının % 60'ıdır. Aylık asgari ücretin brüt tutarının % 150'sini geçemez.

- İşverenin Ödeme Aczine Düşmesi -

⊕ İşsizlik sigortasındaki fonun gelirlerinin işveren tarafından ödenen işsizlik sigortası primlerinin yıllık toplamının %1'i nereye gidiyordu? Ücret garanti fonu olarak ayrılıyor. İşverenin ödeme gücüne düşmesi halinde işçinin ücretini garantiye almak için getirilmiş bir düzenlemedir.

⊕ Ek Madde 1 – Bu Kanuna göre sigortalı sayılan kişileri hizmet akdine tabi olarak çalıştıran işverenin konkordato ilan etmesi, işveren için aciz vesikası alınması, iflası veya iflasın ertelenmesi nedenleri ile işverenin ödeme gücüne düştüğü hallerde geçerli olmak üzere, işçilerin iş ilişkisinden kaynaklanan üç aylık ödenmeyen ücret alacaklarını karşılamak amacı ile İşsizlik Sigortası Fonu kapsamında ayrı bir Ücret Garanti Fonu oluşturulur. Bu madde kapsamında yapılacak ödemelerde işçinin, işverenin ödeme gücüne düşmesinden önceki son bir yıl içinde aynı işyerinde çalışmış olması koşulu esas alınarak temel ücret üzerinden ödeme yapılır. Bu ödemeler 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 78 inci maddesi uyarınca belirlenen kazanç üst sınırını aşamaz.

Ücret Garanti Fonu, işverenlerce işsizlik sigortası primi olarak yapılan ödemelerin yıllık toplamının yüzde biridir. Ücret Garanti Fonunun oluşumu ve uygulanması ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

... - Genel Sağlık Sigortası - ...

♣ Sağlığı belirleyen 3 tane etken vardır;

1- Fiziksel etkenler (biyolojik etkenler)

2- Ruhsal etkenler (psikolojik etkenler)

3- Sosyal çevre

♣ Sağlık hizmetlerini de 3 boyutla ele almaktayız;

1- Kişilerin genel olarak iyileştirilmeleri

2- Tıbbi bakım ve tedavi olanaklarının sağlanması

3- Toplum açısından da sağlığın güvence altına alınması

♣ Sağlık ve yaşam hakkı Anayasa'da düzenlenmiştir.

ANAYASA MADDE 17 – Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

ANAYASA MADDE 56. – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

♣ Sağlık hakkının süreyle sınırlandırılmayacağını belirtmektedir. Kişi, iyileşene kadar devletin bunu sağlamakla yükümlü olduğunu da eklemektedir. Gerek sağlık yardımları gerek parasal yardımlar için şuanki sistemde zaten süreyle sınırlı değildir.

♣ Sağlık hizmetleri denince, muhtelif hizmetler aklımıza gelmektedir. Ama bunlar için 3 adet evre sayabiliriz:

1- KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİ (Her zaman daha ucuzdur, kişilerin sağlığı bozulmadan önce önlem alınması en uygun olan yoldur.)

2- KİŞİLER HASTALANDIĞI ZAMAN GEREKLİ TIBBİ YARDIMIN SAĞLANMASI

3- TIBBİ YARDIMLAR VERİLMİŞ ANCAK SOSYAL HAYATA KARIŞTIRILMAMIŞ KİŞİLERİN, SOSYAL HAYATA KARIŞMALARININ SAĞLANMASI

♣ Sağlık hizmetlerinin özelliklerinden de bahsedelim;

- **Belirsiz ve ertelenemez hizmetlerdir.** Belirsiz, çünkü kişinin başına ne zaman geleceği belli değildir. Ertelenemez, çünkü insan sağlığı açısından hemen müdahale gereklidir.

- **Kamusal yanı mevcuttur.** Sosyal devlet anlayışının benimsendiği düzenlerde hem bireyin hem toplumun sağlığı önem kazanmaktadır.

- **Alternatifsiz hizmetlerdir.** Yani alınması gereken hizmet yerine başka bir şey ikame edilemez. Örneğin kişiye bir ilaç verilmesi, ameliyat edilmesi gerekiyorsa tüm bunlar yapılmalıdır.

- **Değişkenliği söz konusudur.** Teknolojik gelişmelere paralel olarak hizmetler her zaman ilerlemekte ve gelişmektedir.

✪ Sağlık hizmetleri için dünyada 3 tane sistem vardır;

1- ULUSAL SİSTEM : Sağlık hizmeti devletin görevidir. Devlet, tüm vatandaşlarına bu hizmeti ücretsiz olarak vermektedir. İsveç, Norveç gibi ülkelerde bu sistem mevcuttur.

2- HASTALIK SİGORTASI SİSTEMİ : Sağlık yardımlarını hem kamu, hem özel sektör vermektedir. Ancak sağlık yardımı almak için kişilerden belli miktar prim toplanmaktadır. Kişiler zorunlu olarak, hastalık sigortası kapsamında oluyorlar. Ödedikleri primler çerçevesinde de hastalık meydana geldiği zaman tedavi ediliyorlar. Devlet tarafından tedavi edilmeyip özel sektör tarafından tedavi edilse dahi devletin özel sektörü denetleme ve organize etme görevi bulunmaktadır. Görevi sona ermez. Türkiye'deki sistem budur.

3- LIBERAL SAĞLIK SİSTEMİ : Amerika'da söz konusu olan bir sağlık sistemidir. Kişiler, kendi sağlık hizmetlerini kendileri satın almaktadırlar. Devlet; yaşlıların, sakatların, bakım gücü olmayanların ve yoksulların acil sağlık hizmetlerinin görülmesi noktasında devreye girmektedir.

✪ 5510 sayılı Kanun, tek çatıdan sonra sağlık hizmetlerinin tüm vatandaşlara eşit bir biçimde genel sağlık sigortası kapsamında verilmesini öngörmektedir. Bir sevk zinciri oluşturulsun dendi, öncelikle herkesin bir aile hekimi olsun. Aile hekimi bu işi halledebiliyor ise kişiler hastaneye gitmesinler. İlk tedavilerini yapsın ve ilaçlarını versin. Aile hekiminin karşılayamayacağı bir durum ise hastanelere sevk etsin, hastanelerin yapamayacağı bir durum ise öncelikle ihtisas hastanelerine daha sonra üniversite hastanelerine sevk edilsin.

✪ Sistem, herkesi içine alması istenen genel bir sistemdir. Vatandaşları veya vatandaş olmayanları kapsamaktadır.

☛ Genel sağlık sigortası kimleri kapsama almaktadır?

Genel sağlık sigortalısı sayılanlar

MADDE 60-

İkametgahı Türkiye'de olan kişilerden;

a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

1) (a) ve (c) bentleri gereğince sigortalı sayılan kişiler,

2) (b) bendi gereğince sigortalı sayılan kişiler,

b) İsteğe bağlı sigortalı olan kişiler,

c) Yukarıdaki (a) ve (b) bentlerine göre sigortalı sayılmayanlardan;

1) Harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar ile gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklar,

2) Uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi ve vatansız olarak tanınan kişiler,

3) 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

4) İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre şeref aylığı alan kişiler,

5) Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

6) Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

7) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler ile ana ve babası olmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklar,

8) Harp malûllüğü aylığı alanlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamında aylık alanlar,

9) Köy Kanununun (...) ek 16 ncı maddesine göre aylık alan kişiler,

10) Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

d) Mütakabiliyet esası da dikkate alınmak şartıyla, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler,

e) Kanun gereğince işsizlik ödeneği, Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin ve ilgili kanunları gereğince kısa çalışma ödeneğinden yararlandırılan kişiler,

f) Bu Kanun veya bu Kanundan önce yürürlükte bulunan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler,

g) Yukarıdaki bentlerin dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşlar,

genel sağlık sigortalısı sayılır.

⊕ 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (f), (g), (h), (ı) ve (k) bentlerinde sayılanların öncelikle, genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olup olmadığına bakılır. Genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi ise tescili yapılmaz. Aksi takdirde birinci fıkra hükümlerinden durumuna uyan bende göre genel sağlık sigortalısı sayılır.

MADDE 6-

a) İşverenin işyerinde ücretsiz çalışan eşi,

b) Aynı konutta birlikte yaşayan ve üçüncü derece dahil bu dereceye kadar hısımlar arasında ve aralarına dışarıdan başka kimse katılmaksızın, yaşadıkları konut içinde yapılan işlerde çalışanlar,

c) Ev hizmetlerinde çalışanlar (Kanunun ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında sigortalı olanlar ile ücretle aynı kişi yanında ay içinde 10 gün ve daha fazla süreyle çalışanlar hariç),

f) yüksek okullarda fiilen normal eğitim süreleri içinde yapılan, tatbikî mahiyetteki yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler,

g) Sağlık hizmet sunucuları tarafından işe alıştırılmakta olan veya rehabilite edilen, hasta veya malûller,

h) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri gereği sigortalı sayılması gerekenlerden 18 yaşını doldurmamış olanlar,

ı) Kamu idarelerinde ve Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamında sayılanlar hariç olmak üzere, tarım işlerinde veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz işlerde çalışanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan; tarımsal faaliyette bulunan ve yıllık tarımsal faaliyet gelirlerinden, bu faaliyete ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının, bu Kanunda tanımlanan prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu belgeleyenler ile 65 yaşını dolduranlardan talepte bulunanlar,

k) Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlardan, aylık faaliyet gelirlerinden bu faaliyetine ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu belgeleyenler,

⊕ Birinci fıkranın (f) bendi kapsamında gelir alması nedeniyle genel sağlık sigortalısı sayılanlar, aynı zamanda diğer bentler gereği de genel sağlık sigortalısı sayılması halinde (f) bendi dışındaki bentler kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır.

⊛ 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (e) ve (l) bentleri kapsamında olanlar, ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde bulunan hükümlü ve tutuklular, birinci fıkranın (d) bendi kapsamına girenlerden Türkiye'de bir yıldan kısa süreyle yerleşik olanlar, (f) bendi kapsamında olup mülga 30/5/1978 tarihli ve 2147 sayılı ve 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı kanunlara göre borçlanarak aylık bağlanan kişilerden ise Türkiye'de ikamet etmeyenler genel sağlık sigortalısı ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılmazlar.

⊛ Birinci fıkranın (d) ve (g) bentlerinin uygulanmasında evli olanlar için, eşlerden hangisinin bu maddeye göre genel sağlık sigortalısı, hangisinin bakmakla yükümlü olunan kişi olacağına tespiti kendi tercihlerine bırakılır. Diğer bentler gereği eşlerin her ikisinin de genel sağlık sigortalılık şartlarının oluşması halinde her ikisi de ayrı ayrı genel sağlık sigortalısı sayılır.

⊛ 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, ilgili kanunları gereğince bir yıldan fazla aylıksız izin kullanan eşler, genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılır.

⊛ Bu maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi ile 80 inci maddede belirtilen aile; aynı hane içerisinde yaşayan eş, evli olmayan çocuk, büyük ana ve büyük babadan oluşur.

⊛ Biri tarafından bakılmakla yükümlü olunan kişiler açısından eşler, anne ve baba, çocuklar vardır.

***Eşler** için genel şart kendi çalışmasından dolayı aylık ya da geliri olmaması idi. Kuruma bağlı bir çalışması olmayacak. Evli olduğu sürece yararlanabilmektedir. Aranan evlilik bağı, resmi evlilik bağıdır.

***Çocuklar** açısından kural neydi? 18, 20, 25 yaşlarına kadar tüm çocuklar için skala konmuştu ama erkek çocuklar için olduğunu söylemiştik. Evli olmayan kız çocukları babalarından dolayı her daim yararlanabiliyor. Ayrıca malul çocuklar da vardı. Bakılmakla yükümlü olunan kişi sıfatıyla bakılma hakları vardır. Yalnız malul çocuklar yaşlarına bakılmaksızın evli değil iseler sağlık hak sahiplikleri oluşur.

***Ana ve baba** için geçiminin o sağlık sigortalısı tarafından sağlanması gerekmektedir. Kendilerinin sağlık sigortası kapsamı dışında olmaları gerekiyor. Kişi başına düşen aylık ya da gelirlerinin asgari ücretten az olması gerekiyor.

⊛ **GENEL SAĞLIK SİGORTALISININ BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU KİŞİ SAYILMAYANLAR (Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi Sayılmayanlar)**

- 1- Okulları tarafından sürekli sağlık yardımı yapılanlar,
- 2- Askerlik hizmetlerini er ve erbaş olarak yapmakta olanlar ile yedek subay okulu öğrencileri,
- 3- Ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde bulunan hükümlü ve tutuklular,
- 4- Genel sağlık sigortalısının yabancı uyruklu yakınlarından oturma izni almamış olanlar,
- 5- Kendi çalışmaları nedeniyle gelir ve aylık alanlar hariç Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gereğince hak sahibi olarak gelir ve aylık alanların eş, çocuk, anne ve babası,
- 6- Bakmakla yükümlü olunan kişi olarak sağlık yardımlarından yararlananların eş, çocuk, anne ve babası,
- 7- Yabancı bir ülkede kurulu herhangi bir kuruluş tarafından ve o kuruluş adına ve hesabına Türkiye'ye bir iş için gönderilen ve yabancı ülkede sosyal sigortaya tabi olduğunu belgeleyen kişiler ile Türkiye'de

kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan, yurt dışında ikamet eden ve o ülke sosyal güvenlik mevzuatına tabi olanlar,

8- Kamu idarelerinin dış temsilciliklerinde istihdam edilen ve temsilciliğin bulunduğu ülkede sürekli ikamet izni veya bu devletin vatandaşlığını da haiz bulunan Türk uyruklu sözleşmeli personelden, bulunduğu ülkenin sosyal güvenlik kurumunda sigortalı olduğunu belgeleyenler ile kamu idarelerinin dış temsilciliklerinde istihdam edilen sözleşmeli personelin uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde ve temsilciliğin bulunduğu ülkenin ilgili mevzuatının zorunlu kıldığı hâllerde, işverenleri tarafından bulunulan ülkede sosyal sigorta kapsamında sigortalı yapılanlar,

9- Yabancılardan Türkiye’de 1 yıldan kısa süreyle yerleşik olanlar,

10- Milletvekilleri,

11- Yurt dışı hizmet borçlanması yaparak kendilerine aylık bağlananlardan Türkiye’de ikamet etmeyenler,

12- Hak sahibi olarak gelir ve aylık bağlananların eş, çocuk, ana ve babası,

13- Genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişilerden yurt dışında ikamet edenler (ancak yurt dışında öğrenim görenler hariçtir!)

genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılmazlar.

⊕ Kişiler nasıl tescil olmaktadır? **Genel sağlık sigortasında tescil işlemleri nasıl yapılmaktadır?**

= Bildirimsiz tescile tabi olanlar;

- iş sözleşmesi ile çalışanlar,
- kamu idarelerinde kadrolu ve sürekli iş sözleşmesi ile çalışanlar,
- köy ve mahalle muhtarları
- hizmet sözleşmesine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına çalışanlar
- isteğe bağlı sigortalı olanlar

- kurumdan gelir ve aylık almakta olanlar da, gelir veya aylıktan yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır ve ayrıca bir bildirimle gerek olmaksızın tescil edilmiş sayılırlar.

= Bildirimli tescile tabi olanlar;

- aile içi aylık geliri asgari ücretin 1/3’ünden az olanlar,
- sosyal yardım ve sosyal tazmin kapsamında aylık alanlar, harp malulleri, terör ve mücadele kapsamında aylık alanlar,
- uluslararası koruma altına alınanların koruma başvurusu yaptıkları veya statü sahibi oldukları tarih itibariyle, vatansız kişiler ise vatansız sayıldıkları tarih itibariyle,
- sosyal hizmetler kanununa tabi olanlar, bakım ve rehabilitasyon hizmetinden yararlananlar,

- kendi ülkesinde sigortalı olmayan oturma izni almış 1 yıldan fazla Türkiye’de oturmuş olan yabancılar,
- Barolar Birliğine göre staj yapan avukatlar,
- işsizlik ve kısa çalışma ödeneğinden yararlananların bu ödeneklerden yararlanmaya başladıklarında,
- üniversite öğrencilerinden yabancı uyruklu olanlar talep tarihinden itibaren.

Bu sayılanların genel sağlık sigortasından yararlanabilmesi için; **ilgili statüye girdikleri tarihten itibaren 1 ay içinde kuruma başvurmaları gerekir.**

❖ **Hangi yardımları alıyorlar?**

- 1) İlk olarak koruyucu sağlık hizmetlerinden faydalanıyorlar. Kişi hastalanmadan önüne geçilmişse maliyeti çok daha az oluyor. Bunlar ne olabilir? Aşı ve çevreye yönelik her türlü sağlık hizmetleri diyebiliriz.
- 2) Hastalık halinde her türlü muayene, tanı ve teşhis. Hücre tedavisi, acil sağlık hizmetleri, organ doku işlemleri, rehabilitasyon hizmetleri gibi her türlü yardımlar.

Analık halinde yine analık haliyle ilgili olarak yapılacak tetkikler, doğumun sağlanması, rahim tahliyesinin sağlanması, acil sağlık hizmetleri hepsi dahildir.

❖ **Tüp Bebek Tedavisi;** Tıbbi tedavilere rağmen normal yöntemlerle çocuk sahibi olamayanlara yapılan yardımcı yöntemlerle çocuk sahibi olma hakkı. Bunun da belirli kuralları vardır;

- Müstakbel anne 23 yaşından büyük, 39 yaşından küçük olmalıdır.
- Yardımcı üreme yöntemleriyle çocuk sahibi olabilecekleri tıbbi açıdan saptanmış olmalıdır.
- Son 3 yıl içerisinde diğer tedavi yöntemlerinden sonuç alamamış olması ve bunu da kurumun yetkilendirdiği sağlık sunucuları tarafından belgelenmesi
- Uygulama yapılan merkezin kurum ile arasında bir sözleşme yapılmış olması
- En az 5 yıldır genel sağlık sigortalısı ya da bakılmakla yükümlü olunan kişi sıfatını taşıması
- 900 gün genel sağlık sigortası primi ödemiş olması.

→ Bu şartları sağlayan kişilere en fazla 3 defa olmak üzere yardımcı üreme yöntemleriyle çocuk sahibi olma hakkı tanınıyor.

→ Bundan kurum katkı payı almaktadır. 1. denemede %30, 2. denemede %25, 3. denemede ise %20’dir.

⊛ Ağız ve diş tedavisine ilişkin her türlü muayene, teşhis için her türlü muayene, klinik muayeneler, tanı yöntemler, teşhise bağlı tıbbi tedavi ve yöntemler, diş tedavisi, tedavi sırasında hastanın izlenmesi, travma ve onkolojiye bağlı bazı protez uygulamaları, ağız ve diş sağlığına ilişkin acil sağlık hizmetleri, 18 yaşından küçükleri ortodontik tedavi de yine sağlanmaktadır.

⊛ Yurtdışı tedaviden yararlanacak kişiler için hangi şartlar mevcut olmalıdır?

1) Geçici görevle yurtdışına gönderilenler

Ancak acil hallerde yurtdışı tedavi imkanları mevcuttur. Ailelerini de yanlarında götürmüşlerse ailelerinin böyle bir hakları söz konusu değildir.

2) Sürekli görevle yurtdışına gönderilenler

6 aydan fazla süre ile yurtdışına gönderilmiş olmak aranmaktadır. Gönderilen kişiler ve gönderilen kişilerin aileleri yurtdışı tedavisinden rahatlıkla yararlanmaktadır.

3) Yurtiçinde tedavi edilemeyen kişiler

Bu kişilerin tedavileri yurtdışında mümkün ise yararlanabiliyorlar.

⊛ Sağlık yardımlarının yanında kurum kişinin yol gitmesi gerekiyor yol giderleri ve gündelik denen bir meblağ ödemektir, sigortalıya ve bakılmakla yükümlü olunan kişiye. Ayrıca refakatçi gideri denen bir gider ödenmektedir. Yine yol, yatak, yemek giderlerinin saptanması söz konusu. Bu giderler 72. Madde uyarınca sağlık hizmetleri fiyatlandırma komisyonu tarafından belirleniyor.

⊛ Kurum, bazı sağlık hizmetlerini kapsam dışında bırakmıştır:

1) **Estetik amaçla yapılan sağlık hizmetleri.** İki istisna vardır. İş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle ortaya çıkmış bir ihtiyaç amacıyla estetik amaçlı hizmet sunacaksa veyahut da doğuştan gelen bir sebebe dayalı olarak estetik amaçlı müdahale söz konusuysa.

2) **Sağlık bakanlığınca izin veya ruhsat verilmeyen sağlık hizmetleri.** Bunlar alternatif tıp yöntemi olarak ortaya çıkan tekniklerdir. Akapunktur, ısı, ışın, masaj gibi. Bilimsel olarak faydaları tümüyle kanıtlamadığı için sağlamamaktadır.

3) **Yabancıların kronik hastalıkları**

⊛ Sağlık hizmetlerinden yararlanmanın koşulları nelerdir?

- Prim ödeme koşulu vardır. Prim oranı %12.5'tur. %5' i sigortalı, %7'si işveren tarafından ödenmektedir. Aday, çırak ve meslek eğitim öğrencileri için genel sağlık sigortası primi %5, kursiyerler için %12.5, isteğe bağlı sigortalılar için yine prime esas kazancın alt ve üst sınırında belirledikleri meblağın %12'si.

Prim ödeme koşulu aranmayan kişiler ve durumlar bulunmaktadır ;

- 18 yaşını doldurmamış olanlar,
- tıbben başkasının bakımına muhtaç olanlar,
- acil hallerde,
- trafik kazası hallerinde,
- iş kazası ve meslek hastalığı hallerinde,
- bulaşıcı hastalık hallerinde,
- analık sağlık hizmetlerinde,
- koruyucu sağlık hizmetlerinde,
- savaş ve seferberlik hallerinde,
- umumi afet hallerinde,
- grev ve lokavt hallerinde.

Genel sağlık sigortasından yararlanmak için kişilerin ayrıca; hizmet sunucuna başvurduğu tarihten önceki yıl içerisinde en az 30 gün genel sağlık sigortası primi ödenmiş olması aranmaktadır.

Muhtarlar ile bağımsız çalışanlar için 60 günden fazla prim borcunun olmaması gerekiyor. /// İsteğe bağlı sigortalılarla yabancılar için ise hiç prim borcu olmaması gerekiyor.

⊛ Bir önemli husus da katılım paylarıdır. Parasız olduğu düşünülmektedir ama kurum hizmeti alanlardan katılım payı almaktadır.

- ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesinde,
- vücut dışı protezler ve ortezler,
- ayakta tedavide sağlanan ilaçlarda ve
- yatarak tedavinin finansmanında

4 grup olarak verilen sağlık hizmetlerinde bir miktar katılım payı öngörülmektedir.

⊛ Katılım payı alınamayacak kişiler, katılım payı alınamayacak haller ve katılım payı alınamayacak hizmetler vardır. Bu 3 grup dışında kişilerden katılım payı alınmaktadır;

Katılım payı alınmayacak haller →

- iş kazası ve meslek hastalıkları,
- askeri tatbikat ve manevra,
- afet ve savaş hali.

Katılım payı alınmayacak sağlık hizmetleri →

- aile hekimi muayeneleri,
- kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri,
- organ doku kök hücre nakli,
- hayati önem taşıyan protez ve iyileştirme araçları,
- kurumca belirlenen rapora bağlanan kronik hastalıklar,
- kontrol muayeneleri.

Katılım payı alınmayacak kişiler → (katılım payı vermeden yararlanırlar.)

- şeref aylığı bağlanan kişiler ve eşleri,
- vatani hizmet tertibinden aylık alanlar,
- nakdi tazminat ve aylık alanların ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler,
- korunma bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalananlar,
- vazife malullüğünden aylık alanlar, terörle mücadele kanunu gereği aylık alanlar, harp okulları ve fakültelerinde TSK adına okuyanlar, polis akademilerinde okuyanlar.

🕒 Genel Sağlık Sigortası Primi Ödeme Gün Sayısı Hesabında Dikkate Alınmayacak Süreler;

- 1- Herhangi bir sebeple silâh altına alınan sigortalının askerlikte geçen hizmet süresi.
  - 2- Hükümlülükle sonuçlanmayan tutuklulukta geçen süre.
  - 3- İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarından geçici iş göremezlik ödeneği alan sigortalının iş göremediği süre.
  - 4- Sigortalının greve iştirak etmesi veya işverenin lokavt yapması hallerinde geçen süre.
- Sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası primi ödeme gün sayısı hesabında dikkate alınmaz.

... - Bireysel Emeklilik - ...

- ✪ Sistemle birlikte geçtiğimiz yıllarda bir yenilik daha oldu. 45 yaşın altındakiler mecburen bu sisteme tabi tutuluyorlar. En az 1 kere sisteme girmeleri ve üzerlerinden bireysel emeklilik meblağı kesilmesi söz konusudur. Ancak çıkmak isterlerse çalıştıkları kurum ve kuruluşa bildiriyorlar. Başvurdukları aybaşı itibariyle sistemden çıkartılıyorlar ve ödedikleri primler de kendilerine iade ediliyor.
- ✪ Bireysel emeklilikten aylık almak için şart nedir? En az 10 yıl sigortalılık ve 56 yaş koşulu aranmaktadır.
- ✪ Emeklilere de 2 tane seçenek sunuyorlar. Ya toptan ödeme alıyorsunuz ya da ömür boyu aylık şeklinde bağlanıyor.
- ✪ Bireysel emeklilik sisteminde kazanılan aylık GERİDE KALANLARA BAĞLANAMIYOR. Kişi ölünce ödeme sona ermektedir.

* Bu not Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı Bahar dönemi) 'nde görülen Sosyal Güvenlik Hukuku dersi kapsamında hazırlanmıştır. Faydalı olması dileğiyle...

** Bana yazın : av.yasindincer@gmail.com - *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi / İstanbul Barosu* (daha fazlası için bakınız; academia profilim; <https://marmara.academia.edu/YAS%C4%B0ND%C4%B0N%C3%87ER>)